

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta pedagogická
Katedra historie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Historie vybraných pomníků českých
spisovatelů v Domažlicích**

Veronika Šrámková

Vedoucí práce: PhDr. Jan Kilián, Ph.D.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2012

.....

Děkuji vedoucímu práce PhDr. Janu Kiliánovi, Ph.D. za odborné rady a věnovaná čas, Státnímu okresnímu archivu Domažlice a Muzeu Chodska za pomoc a ochotu.

Obsah

1	Úvod	2
2	Domažlice	
	2.1 Vymezení regionu	3
	2.2 Historie Domažlic	4
3	Pomník a jeho charakteristika	6
4	Pamětní deska Boženy Němcové	
	4.1 Božena Němcová v Domažlicích	7
	4.2 Historie pamětní desky	8
5	Pamětní deska Jaroslava Vrchlického	
	5.1 Jaroslav Vrchlický v Domažlicích	12
	5.2 Historie pamětní desky	13
6	Pamětní deska Josefa Kajetána Tyla	
	6.1 Josef Kajetán Tyl v Domažlicích	16
	6.2 Historie pamětní desky	17
7	Památník Karla Matěje Čapka-Choda	
	7.1 Karel Matěj Čapek-Chod v Domažlicích	18
	7.2 Historie památníku	19
8	Busta Karla Jaromíra Erbena	
	8.1 Karel Jaromír Erben v Domažlicích	22
	8.2 Historie busty	24
9	Památník Jinřicha Jindřicha	
	9.1 Jindřich Jindřich v Domažlicích	26
	9.2 Historie památníku	27
10	Současný stav památníků a oslavy	29
11	Medailonky autorů pomníků	31
12	Závěr	34
13	Prameny a literatura	
	13.1 Prameny	36
	13.2 Literatura	37
	13.3 Periodika	38
	13.4 Internetové zdroje	38

1 ÚVOD

Chodsko a Domažlice se zdejší kulturou a zvyky přitahovaly již od pradávna umělce a hlavně spisovatele. Kromě těch literátů, o kterých se budu podrobněji zmiňovat ve své práci, k nim patří mnoho dalších. Například **Prokop Lupáč z Hlaváčova** z 16. století, který v Domažlicích prožil většinu svého života a i zde zemřel. Zasloužil se především o vybudování bohaté knihovny.¹ Dále nesmím opomenout **Jindřicha Šimona Baara**, který se řadí k autorům přelomu 19. a 20. století a je tak současníkem většiny těch spisovatelů, se kterými vás seznámím. Bohužel jsem nemohla zařadit do své práce spisovatele **Aloise Jiráska** a **Jana Vrbu**, kteří mají v Domažlicích bustu² a pamětní desku³. Bohužel se mi ale nepodařilo dohledat dostatečné množství informací ke zpracování těchto památníků.

Cílem této předkládané bakalářské práce je podrobně popsat historii památníků šesti českých literátů, kteří nejen, že Domažlice navštívili, ale i zde prožili část svého života. V práci se tedy seznámíte s pamětními deskami a památníky **Boženy Němcové**, **Jaroslava Vrchlického**, **Josefa Kajetána Tyla**, **Karla Jaromíra Erbena** a **Jindřicha Jindřicha**. Tento výběr jsem zvolila na základě prozkoumaných pramenů, které k nim bylo možné dohledat.

Přesto, že lze práci považovat za kompilaci faktů z pramenů a literatury, dosud nebyla zpracována žádná podobná celistvá publikace o památnících spisovatelů v Domažlicích. Pamětními deskami a památníky se sice v roce 2010 zabývala pracovnice Muzea Chodska v Domažlicích Mgr. Kristýna Pinkrová, ale její práce vycházela pouze ve formě seriálu v periodiku *Nové Domažlicko*. V článcích navíc zmiňovala vznik pamětních desek a památníků velmi povrchově a spíše se zaměřovala na osobnost, ke které se vztahují.

Práce vychází především z materiálů z fondů Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně a dobového tisku - *Posla od Čerchova*.

¹ KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. století*. 1. vyd. Plzeň : Ševčík, 2006. s. 320

² viz. Příloha č. 25.

³ viz. Příloha č.26.

Bakalářská práce je rozdělena do deseti kapitol. V první kapitole je nastíněna historie Domažlic, která stále čeká na kompletní odborné zpracování a publikaci. Proto mým hlavním, a vlastně i jediným, zdrojem informací byl domažlický průvodce⁴ zpracovaný Zdeňkem Procházkou. Následuje kapitola o charakteristice pomníku, která má za úkol uvést do tématu.

Třetí kapitolou začíná podrobná historie vzniku samotných pomníků, které jsou řazeny chronologicky podle dat odhalení. Každá kapitola obsahuje vždy dvě podkapitoly, kdy první je věnována osobnosti a jejímu vztahu k Domažlicím, a druhá se potom věnuje samotné pamětní desce nebo památníku. Současný stav památníků je pak nastíněn v samostatné předposlední kapitole. Poslední kapitola s názvem *Medailonky autorů pomníků* má ve stručnosti představit ty, kteří mají na realizacích pomníků uměleckou zásluhu.

2 DOMAŽLICE

2.1 Vymezení regionu

Domažlice patří spolu s Plzní, Karlovými Vary, Mariánskými lázněmi a Tachovem k dominantám západních Čech. Město je součástí okresu Domažlice. Na západě a jihozápadě sousedí okres délkou 75 km s Německem, na severu s okresem Tachov, na severovýchodě s okresem Plzeň-jih a na východě a jihu s okresem Klatovy. Rozlohou 1123 km² zaujímá 14,9% celkové plochy Plzeňského kraje a co do hustoty obyvatel zaujímá v kraji páté místo.⁵

Geograficky jsou Domažlice součástí Chodské pahorkatiny, která na severu navazuje na větší celek Podčeskoleské pahorkatiny. Jak tento název napovídá, Domažlice jsou také brány jako součást masivu Český les, který je vymezen hlavně pohořím s tímž jménem a jehož větší část se nachází na území Německa.

⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993.

⁵ Charakteristika okresu Domažlice. [online]. Aktualizace 31. 8. 2010. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_domazlice.

V současné době je město rozděleno na 6 částí: Bezděkovské předměstí, Hořejší předměstí, Dolejší předměstí, Město, Týnské předměstí a Havlovice.⁶

2.2 Historie Domažlic

Oblast okolí Domažlic byla osídlena již v období pravěku, což dokládají nálezy z mladší doby bronzové⁷ - například bronzová amforovitá nádoba na čtyřkolovém voze nalezená v Milavčích u Domažlic. Podle této obce je i pojmenovaná celá kultura doby bronzové – kultura milavečská. V období knížectví Přemyslovců v 9. – 10. století bylo založeno v bezprostřední blízkosti dnešních Domažlic hradiště Tuhošť, jehož název je dodnes uchován v německém překladu Domažlic – Taus.⁸ Osada se nacházela na křižovatce tří obchodních stezek, první vedla z Řezna přes Domažlice do vnitrozemí, druhá z Bavor od Chamu přes Všerubský průsmyk do Čech a třetí z bavorského Brodu přímo do Domažlic.

Nejstarší zmínky o Domažlicích se odkazují na 10. – 12. století, jedná se ale o falza vzniklá cca ve 13. století. Jde především o listiny zachycující částky z cel, která v Domažlicích a okolí vybírala česká knížata. Úplně nejstarší z těchto falz se vztahuje k roku 993, v němž kníže Boleslav II. postupuje Břevnovskému klášteru výnosy z cla v „Domasilicich“.⁹

Ke statutární změně dochází v letech 1265-66, tedy v období vlády Přemysla Otakara II., který se v tu dobu nacházel ve válečném konfliktu s bavorskými knížaty. Proto v rámci opevňovací taktiky vystavěl hraniční opevnění, jehož součástí byly i Domažlice, které se začaly rozrůstat o městské domy, městskou věž, augustiniánský klášter a kostel Narození Panny Marie. Pod pravomoc domažlického purkrabího

⁶ Adresy v České republice. [online]. Aktualizace 8. 6. 2012. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/adresa/p/domaz/index.html>.

⁷ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993. s. 9.

⁸ Historie města Domažlic. [online]. Aktualizace 26. 5. 2006. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranicni-mesto-domazlice.html>.

⁹ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993. s. 9.

patřila mimo jiné správa svobodných chodských vsí, jejichž obyvatelé Chodové chránili zemskou hranici a za to jim byla udělována privilegia.¹⁰

Král Jan Lucemburský se v Domažlicích často zastavoval při svých rytířských výpravách, a dokonce se na tamnějším hradě konaly i sněmy české šlechty. V roce 1331 získaly Domažlice od Jana svobodnou volbu rychtáře. Za vlády Karla IV. se potom Domažlice staly hospodářsky silným městem.¹¹

V období působení Jana Husa se obyvatelé rozdělili na dva zneprátelené tábory, kterým dokonce Václav II. musel zaslat list, ve kterém je nabádal k toleranci. Nakonec ve městě získali převahu příznivci přijímání podobojí a v roce 1422 jsou Domažlice jmenovány husitským knězem Janem Želivským městem oddaným straně podobojí. V okresním archivu v Horšovském Týně je uložen dopis od Jana Žižky z roku 1422, kterým reaguje na žádost Domažličanů o pomoc proti nepřátelům.¹² V období husitských válek je pro Domažlice nejznámějším rok 1431, který je znám bitvou, v níž husité téměř bez boje porazili křižáky, kteří se jich při pochodu a zpěvu zalekli.¹³

Za vlády Jagellonců město prosperovalo. Domažlice mimo jiné bohatly hlavně na soukenictví, hrnčířství a pivovarnictví.¹⁴ V 16. století se objevují první zmínky o kulturní dění ve městě, působí zde literární spolky a věhlas získává i městská škola.¹⁵

Na počátku 17. století se Domažlice přidaly na stranu protihabsburského povstání, proto po bitvě na Bílé hoře bylo obsazeno císařskými. Městem často po roce 1621 procházela císařská vojska, která museli obyvatelé žít, čímž město velmi trpělo.¹⁶ V průběhu třicetileté války zažilo město dva vpády Švédů, kterým se město vzdalo, a

¹⁰ Tamtéž, s. 11.

¹¹ Tamtéž, s. 13.

¹² Tamtéž, s. 15.

¹³ Historie města Domažlic. [online]. Aktualizace 26. 5. 2006. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranicni-mesto-domazlice.html>.

¹⁴ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993. s. 16.

¹⁵ Tamtéž, s. 17.

¹⁶ PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993. s. 18.

navíc byli zajati dragouni, za které pak muselo město zaplatit císařským velký obnos jako náhradu jejich věznění.¹⁷

Do 17. století spadá i spor mezi chodskými sedláky a vrchností, tedy Maxmiliánem Lamingenem, který skončil v roce 1695 v Plzni popravou Jana Sladkého Koziny.¹⁸

V 18. a 19. století probíhá po jednom z dalších požárů města barokní a následně i klasicistní přestavba města. Jsou zbořeny hradby a zasypán příkop okolo města, a tak se Domažlice otevřou světu a začnou ho navštěvovat představitelé národního obrození. Vzniklo Chodské muzeum a město se stává turistickým cílem.

Druhá světová válka oddělila Domažlice od Chodska, které nespadlo do Protektorátu Čech a Moravy. Po válce byl region znovu sjednocen.¹⁹

Dnes jsou Domažlice jedním z hlavních turistických zastávek v západních Čechách se spoustou atrakcí jako Chodský hrad, kostel Narození Panny Marie na náměstí, Muzeum Chodska, Muzeum Jindřicha Jindřicha. Jednou ze zajímavostí jsou i pamětní desky, kterými je město posázeno.

3 POMNÍK A JEHO CHARAKTERISTIKA

„*Pomník je socha nebo sousoší stojící na veřejném místě.*“²⁰ Toto je základní charakteristika pomníku v publikaci *Pomníky a zapomínky*. Definice je to správná a většina by tak v dnešní době pomník skutečně popsala. V této práci ale nenajdete vyličení historie ani jedné sochy či sousoší. Proč je tedy v názvu práce uvedeno *historie pomníků?* Vysvětlení je vcelku jednoduché. V 19. století se výraz pomník uváděl i pro památník, pamětní desku nebo jakoukoliv jinou památku.²¹ Pomník tedy značil nějaké místo, které mělo nějakou symboliku.

¹⁷ Tamtéž, s. 19.

¹⁸ Tamtéž, s. 20.

¹⁹ Historie města Domažlic. [online]. Aktualizace 26. 5. 2006. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranicni-mesto-domazlice.html>.

²⁰ HOJDA, Zdeněk. *Pomníky a zapomínky*. 1. vyd. Praha : Paseka, 1996. s. 14.

²¹ Tamtéž.

Přelom 19. a 20. století je doba, kdy náš národ začíná kulturně rozkvétat, a to je znát i na četnosti památníků, které se objevují²². Hlavními směry tohoto období byly – realismus nebo naturalismus, které jsou charakteristické hlavně pro počátek 90. let, impresionismus, se kterým byl souběžně v povědomí i symbolismus. Konečně je to pak secese, která je pro tohle období zřejmě nejcharakterističtější.²³ Pomníky se většinou staví na místech, která mají nějakou spojitost s osobou nebo událostí na nich vyobrazených. Nicméně se objevují i pomníky, které jsou například pouhým doplňkem náměstí, která jsou díky urbanizaci buď budována, nebo rekonstruována. To není ale případ Domažlic, kde každý památník nebo pamětní deska vyobrazují osobnost, která se prokazatelně váže s městem.

4 PAMĚTNÍ DESKA BOŽENY NĚMCOVÉ

4.1 Božena Němcová v Domažlicích

Božena Němcová přijela do Domažlic ve 25 letech v srpnu roku 1845 se svými čtyřmi dětmi a manželem, který sem jako komisař finanční stráže byl přeložen.²⁴ Němcová z Prahy odjížděla jen velmi nerada a Domažlice se jí nelíbily, byly podle ní „špinavé a nepěkné“.²⁵ Rodina se nejdříve nastěhovala do domu Floriánových v jihovýchodní části domažlického náměstí. Byl to přízemní velmi rozlehlý byt, ale působil velmi studeně a temně, a tak není divu, že rodina často stonala. Proto se raději rozhodli přestěhovat do nového bytu na protilehlé straně náměstí, který stál naproti augustiniánskému klášteru.²⁶ Majitelem domu č. 120 byl v té době děkan Jan Fastr²⁷ a právě na tomto domě je umístěna pamětní deska Boženě Němcové.

Když Božena Němcová přijela do Domažlic, byla šokována zdejší vzdělaností, jak píše své drahé přítelkyni Bohuslavě Čelakovské: „*Oni mluví česky, protože neumějí*

²² WITTLICH, Petr. *Sochařství české secese*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2000. s 9.

²³ Tamtéž, s. 10.

²⁴ KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. stol.* 1. vyd. Plzeň : Ševčík, 2006. s. 323.

²⁵ ŘÍMALOVÁ SAICOVÁ, Lucie (ed.). *Božena Němcová : Korespondence I, 1844-1852*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2003. s. 33.

²⁶ URBAN, Jan. Byt Boženy Němcové v Domažlicích. Příspěvek k 150. výročí domažlického pobytu Boženy Němcové. In *Minulostí západočeského kraje 31*. Plzeň : Krajské nakladatelství, 1996, s. 121.

²⁷ Tamtéž, s. 123.

*německy; ale o vyšší vzdělanosti, o národním citu nevědí ani za mák... V jedné vesnici učí zedník, tu zase truhlář.*²⁸ A tak sama začala šířit vlasteneckou osvětu. Každý týden shromažďovala měšťanské dívky a četla jim knihy zábavné i poučné hlavně o české historii. V rámci této osvěty navštěvovala i okolní vesnice a rodinám tam nechávala ke čtením knihy, zároveň se tak seznamovala s místními zvyky a povídkami²⁹, které začala spolu s pohádkami, říkankami, písničkami, příslovími sbírat a sepisovat. Stala se tak první folkloristkou Chodska.³⁰

Tím, že mladé dívky učila číst a psát česky, si pobouřila německé obyvatelstvo, což vygradovalo, když zjistili, že v Havlíčkově České Včele vycházejí její postřehy – *Obrazy z okolí Domažlického*. V prosinci 1845 pak vyšel list, kde Němcová uvádí, že Domažličané jsou pověřiví a nevzdělaní. To obyvatele pobouřilo natolik, že demonstrovali pod okny jejich bytu na náměstí a jí i jejímu manželovi vyhrožovali zbitím.³¹ Božena Němcová to opravdu tedy neměla v Domažlicích lehké, ale už v roce 1847 byl její manžel Josef Němec opět přeložen, tentokrát do Všerub³², a tak Němcová ukončila svůj pobyt v Domažlicích.

4.2 Historie pamětní desky

Myšlenka na uctění památky Boženy Němcové v Domažlicích se zrodila již v roce 1886.³³ V roce, kdy byl založen *Dobročinný a vlastenecký spolek paní a dívek Božena Němcová*. Pravděpodobně nebude překvapením, že právě tento spolek se zasloužil o realizaci pamětní desky věnované naší slavné spisovatelce a její umístění na domě na náměstí, kde působila při svém pobytu v Domažlicích.

Příležitost k uskutečnění této myšlenky se naskytla o pár let později, kdy se blížilo 50. výročí spisovatelčina pobytu v Domažlicích. Toto výročí vycházelo na rok 1895. Přípravy začaly ale již o rok dříve. Počáteční reakcí veřejnosti byla obava, aby nebyli obtěžováni příspěvky na realizaci pamětní desky, jelikož už tak byli zatíženi

²⁸ ŘÍMALOVÁ SAICOVÁ, Lucie (ed.). *Božena Němcová : Korespondence I, 1844-1852*, s. 41.

²⁹ Posel od Čerchova, 7. 9. 1895, roč. XXXIV, č. 36.

³⁰ KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. stol.* Plzeň : Ševčík, 2006. s. 323.

³¹ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. 2. vyd. Praha : Albatros, 1984. s. 23.

³² KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. stol.*, s. 324.

³³ Posel od Čerchova, 15. 12. 1894, roč. XXIII, č. 50.

ostatními poplatky. Spolek ale veřejnost a město ujistil, že „deska dá se pořídit pěkná za neveliké peníze a náklad ten spolek „Božena Němcová“ opatří si vhodným způsobem“³⁴. I přesto se našli tací, kteří rádi k uctění památky Boženy Němcové přispěli, jako například výstavní výbor hospodářsko-průmyslové a národopisné výstavy roku 1893 v Domažlicích, který věnoval ze svého čistého zisku z výstavy 50 zlatých. Podílel se i tamější *Sokol*, který přispěl 10 zlatými.³⁵

Model desky byl spolkem zadán k vyhotovení v té době známému a osvědčenému akademickému sochaři Čenku Vosmíkovi. Na základě tohoto modelu pak desku z bronzu zhotovil český kovolitecký závod V. Maška v Praze-Karlíně. Sienitovou desku a nápis potom vyrobil plzeňský kamenický mistr Jan Cingroš.³⁶ Vosmíkův ateliér dokonce 2. srpna navštívila přítelkyně Boženy Němcové Žofie Podlipská a uznala, že odvedl velmi dobrou práci. Dokonce tak dobrou, že se Žofie až dojala k slzám, protože „prý ji viděla před sebou živou, Bůh sám dal prý vnuknutí umělci tomu, že dosáhnul tak správné podoby její.“³⁷

7. srpna roku 1895, tedy přibližně měsíc před plánovaným odhalením pamětní desky, zaslaly předsedkyně Josefina Regalová³⁸ a jednatelka Zuzana Duffková³⁹ jménem Spolku paní a dívek „Božena Němcová“ obecnímu zastupitelstvu města Domažlic dopis, ve kterém oznamovaly, že majitel domu⁴⁰, na kterém má být deska umístěna, knihkupec Matěje Krátký souhlasil s tímto umístěním. Zároveň je také ochoten desku pojistit, a tak ji zabezpečit.⁴¹ V závěru tohoto dopisu spolek žádá obecní zastupitelstvo, aby desku Boženy Němcové vzalo pod svoji ochranu a v budoucnu ji

³⁴ Posel od Čerchova, 22. 9. 1894, roč. XXIII, č. 38.

³⁵ Posel od Čerchova, 15. 12. 1894, roč. XXIII, č. 50.

³⁶ Posel od Čerchova, 3. 8. 1895, roč. XXIV, č. 31.

³⁷ Posel od Čerchova, 10. 8. 1895, roč. XXIV, č. 32.

³⁸ **Josefina Regalová** (1854-1933) kulturní pracovnice v Domažlicích. Spoluzakladatelka Dobročinného a vlasteneckého spolku paní a dívek „Božena Němcová“. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové, 2009. s. 22.

³⁹ **Zuzana Duffková** (1856-1927) spoluzakladatelka Dobročinného a vlasteneckého spolku paní a dívek „Božena Němcová“. Byla jeho místopředsedkyní, knihovnicí a jednatelkou. Dále formovala program spolku a dohlížela na jeho plnění. *Ženy ve stínu slavných mužů - Zuzana Duffková*. Nové Domažlicko. roč. 5, 2012, č. 4 z 24.1.

⁴⁰ V dopise je mylně uvedeno, že se jedná o dům č. 122. Ve skutečnosti jde o dům č. 120.

⁴¹ SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisy 1881-1900, Spolkové záležitosti. S. 1/27, ev. č. 13. nestr.

ochraňovali před zničením a odstraněním.⁴² Zastupitelstvo na tuto žádost odpovědělo hned následující den, že tuto jejich žádost přijímá.⁴³ Těsně před odhalením zaslal spolek zastupitelstvu další dopis s poděkováním za přijetí jejich žádosti a hlavně s pozvánkou na slavnostní odhalení, které se uskuteční 8. září 1895 v 11 hod.⁴⁴

Nic již tedy nebránilo očekávané slavnostní události, která začala již o den dříve. 7. září v 8 hod. v sále „U Černého koně“⁴⁵ začala Slavnostní akademie (Program viz. Příloha č. 1), na kterou byl vstup 50 krejcarů.⁴⁶ Večer se nesl v hudebním duchu. Vzácným hostem byla Ludmila Vlčková, členka Národního divadla v Praze, která pronesla proslov a následně přednesla melodramata *Štědrý den* a *Zlatý kolovrat*. Její vystoupení pak pokračovalo recitací básní *Pohádky* od Adolfa Heyduka a *Tiché duše* od Elišky Krásnohorské. Po této recitační pauze program pokračoval koncertem pro housle od Viuextempse, který přednesl student pražské konzervatoře K. Procházka. Hlavním bodem večera byla ovšem přednáška prof. P. Vavříinka, ve které připomněl Boženu Němcovou jako nadšenou vlastenku.

Akademie se zúčastnili mimo jiné i spisovatel prof. V. Vlček a členka Národního divadla Leopoldina Ortová de Pauli. Nechyběli ani děti Boženy Němcové – Karel Němec, který působil v té době jako profesor na Vyšší hospodářské škole v Táboře, a Bohdana Němcová, řídicí učitelka v Jičíně.

Slavnostní odhalení se konalo hned následující den po akademii 8. září. Již od rána proudilo do města mnoho lidí, kteří si tuto slavnostní událost roku nechtěli nechat ujít. Sraz byl v 11 hod. před dívčí školou u kláštera. Shromáždění se pak vydalo k domu Matěje Krátkého na domažlické náměstí, kde měla být odhalena pamětní deska. Celé náměstí bylo již od předchozího dne vyzdobeno. Na skoro všech domech vlály červenobílé prapory (viz. Příloha č. 2). U tribuny, která byla pro tento účel před domem vystavena, stály družičky v národních krojích a držely vavřínové věnce,

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž.

⁴⁴ Tamtéž.

⁴⁵ Tak se jmenoval dnes již bývalý hostinec na domažlickém náměstí, který sousedil s domem M. Krátkého, kde byla umístěna pamětní deska B.N. Vlastnil ho manžel Josefíny Duffkové Max Duffek. Tady probíhaly veškeré důležité události, včetně například schůzí a zasedání Spolku paní a dívek „Božena Němcová“.

⁴⁶ SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisy 1881-1900, Spolkové záležitosti. S. 1/27, ev. č. 13. nestr.

nechyběly ani členky spolku „*Božena Němcová*“, které byly seřazené opodál. Přítomni byli i starosta města Petr Hana a zástupci téměř všech spolků ve městě, včetně Sokola.

Slavnost zahájil sbor Bendlovým *Chorálem národa českého*. Následoval projev již zmíněného prof. Václava Vlčka (viz. Příloha č. I), který věnoval Boženě Němcové a jejímu pobytu v Domažlicích. Po projevu prof. Vlčka vystoupila předsedkyně spolku „*Božena Němcová*“ Konstance Steidlová, aby odevzdala desku pod ochranu královského města Domažlice. Do ochrany desku přijal jménem města starosta Petr Hana a poděkoval všem, kteří se zasloužili o její uskutečnění. Slavnost na náměstí následně byla ukončena jak jinak než českou hymnou, které celé náměstí zpívalo jako jeden hlas.

V poledne byl pak pořádán oběd v hostinci „U černého koně“ pro ty, kteří předem zaplatili couvert 1 zlatý (viz. Příloha č. 1). Mezi účastníky slavnostního oběda samozřejmě nechyběli výše zmínění čestní hosté. Na obědě se mimo jiné četli i telegramy, které k události odhalení desky Boženě Němcové dorazily (viz. Příloha č. II)

Slavnost jako taková byla potom zakončena v prostorách místní sokolské střelnice, kde proběhlo cvičení jednot domažlické, plzeňské, klatovské, kdyňské, koutské a staňkovské.⁴⁷

Od té doby je umístěna pamětní deska naší slavné spisovatelky, které si dodnes na Chodsku a v Domažlicích velmi cení, na domažlickém náměstí. Její podobizna v nadživotní velikosti pozoruje náměstí z desky ve tvaru románského okna a plaketa s nápisem *Zde žila Božena Němcová první spisovatelka česká o Domažlicko nad jiné zasloužilá. Sestry setře. 1895* (viz. Příloha č. 4) už 117 let.

⁴⁷ Posel od Čerchova, 14. 9. 1895, roč. XXIV, č. 37.

5 PAMĚTNÍ DESKA JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

5.1 Jaroslav Vrchlický v Domažlicích

Jaroslav Vrchlický pobýval v Domažlicích celkem třikrát. V roce 1869 přišla rodina Frídových⁴⁸ do města, kde otec Vrchlického odkoupil kupecký krám v domě č. 46 na náměstí. V obchodu prodávali různé masti, medikamenty, likéry a čokoládu. Z města se pak rodina odstěhovala v roce 1871.⁴⁹

Podruhé se Vrchlický do Domažlic vrátil v roce 1908. Vrátil se na pouhé dva dny, přesto byl slavnostně přivítán starostou Janem Ludvíkem, okresním starostou Maxem Duffkem a místním děkanem. Hlavním důvodem jeho návštěvy byla přednáška, kterou vedl o Karlu Havlíčku Borovském. Na jeho počest uspořádala Literární jednota literárně-hudební večer. Den nato Vrchlický navštívil místní muzeum, knihovnu, čítárnu a gymnázium.⁵⁰ Našel si i čas popovídat si s Jindřichem Jindřichem, se kterým hlavně řešil zhudebnění jeho básní.⁵¹

Jeho třetí pobyt byl ten nejdelší. Přijel 8. září 1911 už jako starší a nemocný pán. Ubytoval se v hotelu Šumava, kde ale nebyl spokojený. Požádal proto městskou radu, aby mu zařídila vhodnější bydlení. Rada mu zajistila byt v pivovaru, čímž byla pobouřena místní inteligence, načež se profesor Václav Fikejz nabídl, že Vrchlickému poskytne svůj byt a sám se přestěhuje do pivovaru. Fikejzův byt je právě ten s č. 125, na kterém je umístěna pamětní deska.

Většinu svého času trávil spisovatel procházkami a vyjížděkami po okolí. Jedna z nich se mu 9. září 1912 stala i osudnou. Po projížděce ho zastihla mozková mrtvice.⁵² Zemřel v 21:45 v domě č. 125 na náměstí (viz. Příloha č. 5). Jeho ostatky

⁴⁸ Rodné jméno Jaroslava Vrchlického bylo Emil Frída. Pseudonym *Jaroslav Vrchlický* mu vymyslel jeho přítel Josef Thomayer v době jejich studií na gymnáziu v Klatovech. Jméno je odvozeno od kutnohorské říčky Vrchlice. V té době se totiž neslušelo, aby studenti zveřejňovali „*plody ducha svého*“. KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. stol.*, s. 340.

⁴⁹ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*, s. 24.

⁵⁰ Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 2. s. 11.

⁵¹ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*, s. 24.

⁵² Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 2. s. 11

byly vystavené v městské radnici až do 12. září, kdy byly převezeny vyzdobeným rychlíkem do Prahy.⁵³

5.2 Historie pamětní desky

Pamětní deska Jaroslavu Vrchlickému byla odhalena v roce 1922, ale tento nápad se zrodil již v roce 1920, kdy navrhla Literární jednota v Domažlicích umístění památky na dům, ve kterém žil a zemřel. Návrh byl vznesen na schůzi městské rady dne 11. března, ta ji samozřejmě schválila a jmenovala pro tento účel komitét, jehož hlavním úkolem bylo sehnat potřebné finanční prostředky na realizaci pamětní desky.⁵⁴

Bohužel se nedochovaly materiály, které by mapovaly, jakým způsobem tyto prostředky komitét získával. V archivu je ale uložen dokument, který předložil komitét, v čele s předsedou Josefem Žuvníčkem⁵⁵, městské radě pár dní po odhalení desky. Z tohoto dokumentu (viz. Příloha č. 7) je ale zřejmé, že byl dán finanční limit na pořízení desky, který byl 10 tisíc Kč. Jak je ze zprávy zřejmé, tento limit nebyl překročen, jelikož se celkové náklady vyšplhaly na 9255, 63 Kč.⁵⁶

Vypracování návrhu desky bylo zadáno uznávanému akademickému sochaři z Prahy Vladimíru Brettschneiderovi, a to na návrh předsedy Žuvníčka.⁵⁷ Sochař za svoji práci dostal honorář 3000 Kč. Bronzový odlitek byl taktéž vyroben v Praze, konkrétně ve slévárně V. Maška v Karlíně.⁵⁸

⁵³ SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1930-1940, Úmrtí J. Vrchlického 1912. S. III-25/132, ev. č. 9. nestr.

⁵⁴ Posel od Čerchova, 13. 3. 1920, roč. XLIX, č. 11.

⁵⁵ **Josef Žuvníček** (1865-1939) učitel a knihovník. Pocházel z Prahy Smíchova. Jedna z nejvýraznějších postav soudobého veřejného a společenského života v Domažlicích. Svého času velmi aktivní dopisovatel do Posla od Čerchova. ... a také knihovník Josef Žuvníček. [online]. Aktualizace 4. 1. 2007. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z <http://mekbn.domažlice.info/sdeleni/zuvnicek.html>.

⁵⁶ SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev. č. 32. nestr.

⁵⁷ SOKA Domažlice, fond Místní osvětová komise Domažlice 1919-1923, Kulturní komise, kart. 11, neinventarizováno

⁵⁸ SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev. č. 32. nestr.

Jako vhodný rok k odhalení se naskytl rok 1922, kdy uplynulo 10 let od úmrtí Jaroslava Vrchlického v Domažlicích v domě Prunarových, ve kterém Vrchlický při svém pobytu ve městě pobýval. Konkrétně byly oslavy naplánované na 9. a 10. září. 9. září měla proběhnout akademie a následující den samotné odhalení. Ve skutečnosti se nejednalo tak úplně o oslavy jako v případě odhalení pamětní desky Boženy Němcové, celá akce měla spíše pietní charakter, jak se píše v Poslu od Čerchova. Sešlo se nejen obyvatelstvo z Domažlic, ale i okolí, aby „*přítomno bylo vzácné a tiché slavnosti, podobající se tryzně.*“⁵⁹

Slavnostní akademie se konala 9. září v sále Sokolského domu od 20 hod. Vstupné k sezení stálo pro lepší místa 4 Kč a horší místa 2 Kč. Místa k stání byla potom jen za 1 Kč. Na úvod o Jaroslavu Vrchlickém promluvil profesor Emil Felix⁶⁰. Program pokračoval zpěvem Jindřichových písní, které zazpívala Ella Kreslová-Musilová⁶¹, a na klavír ji doprovázel sám Jindřich Jindřich. Nemohly chybět ani Vrchlického básně *Pohádka o Merlinu* a *Hakona*, které přednesly Krista Panušková a Zdeněk Dohalský.⁶²

Následující den 10. září se konala sama pietní oslava s odhalením pamětní desky. Slavnost si nenechalo ujít mnoho místních, ale přítomni byli i z okolních vesnic. Mimo jiné se účastnili i místní skauti, Sokolové s praporem a trubačským odborem, spolek paní a dívek „*Božena Němcová*“, dělnická tělocvičná jednota, hasiči, vojsko a další domažlické vlastenecké spolky. Mezi vzácnými hosty potom byli, např. prof. František Sekanina, Josef Hais-Týnecký, prof. dr. Císler, Jindřich Šimon Baar, Jan Vrba a okresní hejtman Faltis.

Akce začala v půl desáté zpěvem pěveckého sboru „*Čerchovan*“, který zazpíval Zichův chorál „*Modlitbu na Řípu*“. Po hudebním úvodu přivítal přítomné předseda

⁵⁹ Posel od Čerchova, 26. 8. 1922, roč. LI, č. 34.

⁶⁰ **Emil Felix** (1889-1956) literární kritik. Studoval germanistiku a slavistiku. Patřil mezi významné znalce Domažlic a Chodska. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*, s. 69.

⁶¹ **Ella Kreslová-Musilová** (1889-1970) sopranistka, která získala hudební vzdělání v Plzni a Praze. Působila jeden čas i v plzeňské opeře, pak se věnovala už jenom koncertní činnosti, ve které spolupracovala hlavně s Jindřichem Jindřichem. Byla propagátorkou jeho lidových a chodských písní. Musilová, Ella. [online]. Aktualizace 20. 2. 2006. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7602.

⁶² Posel od Čerchova, 16. 9. 1922, roč. LI, č. 37.

osvětové komise Žuvníček. Následně dostal slovo prof. Sekanina, který jako hlavní řečník přečetl svůj obsáhlý proslov (viz. Příloha č. III). Po tomto vcelku i dojemném proslovu strhl starosta města Kellner za zvuků národních hymen plachtu z pamětní desky velikána české poezie Vrchlického.

Přítomen byl i tvůrce reliéfu Brettscheider, který odevzdal v opatrování desku starostovi se slovy: *„Pane starosto! S radostí uposlechl jsem vyzvání, abych se ujal díla na pamětní desce, určené pro úmrtní dům Jaroslava Vrchlického, která dnes je odevzdávána veřejnosti. Snažil jsem se podati tvář Mistrovu, jak žila v mé paměti, a vložit do ní i ono vnitřní napětí, jakým se zrcadlí v obličejích, každá tvůrčí práce. – Je úkolem jiných, aby posoudili, pokud se mé úsilí potkalo se zdarem. – Vám, pane starosto, odevzdávám dnes své dílo jako představiteli města, a prosím Vás, abyste je přijal do ochrany a péče.“*⁶³

Vrchlického úmrtní dům, ale městu nepatřil. Patřil, jak už bylo několikrát zmíněno, dědicům Prunarovým. Proto byla potřeba ze strany města ošetřit to, aby byli ochotní se o desku starat. Za tímto účelem tedy byla sepsána o dva roky později smlouva o služebnosti (viz. Příloha č. 11), která se uzavírala mezi městem a dědici, konkrétně Magdalenou Prunarovou, Barborou Gafroňovou rozenou Prunarovou, Ludmilou Palečkovou rozenou Prunarovou a Karlem Prunarem. Rodina se zavazovala, že si desku na domě ponechá a bude ji opravovat a udržovat, s tím, že veškeré náklady bude hradit Obec Domažlická.⁶⁴

K první takové větší opravě došlo v roce 1970, kdy musela být deska svěřena do rukou restaurátora Jaroslava Klempíře, který ji opravil a zakonzervoval. Deska byla totiž poškozena za 2. světové války střelbou.⁶⁵

Při sebemenším výročí si Domažličané na Vrchlického dodnes vzpomenu, jak je zdravil ze své židle z podloubí, kde velmi rád sedával a zdravil všechny, co okolo prošli.⁶⁶

⁶³ Posel od Čerchova, 16. 9. 1922, roč. LI, č. 37.

⁶⁴ SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev. č. 32. nestr.

⁶⁵ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor, Pomníky a pamětní desky 1951-1970, inv. č. 599, ev. č. N109, nestr.

⁶⁶ Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 2. s. 11.

6 PAMĚTNÍ DESKA JOSEFA KAJETÁNA TYLA

6.1 Josef Kajetán Tyl v Domažlicích

Tyl poprvé navštívil Domažlice v roce 1829 s Hilmerovou kočovnou divadelní společností. Pro jejich úvodní představení si vybrali Štěpánkovu⁶⁷ hru *Břetislav aneb Vítězství u Domažlic*. Tyl počítal s tím, že domácí téma přitáhne více návštěvníků. Hru od začátku provázely problémy. Prvním z nich byl ten, že text hry se nemohl najít, a tak musel Tyl napsat text znovu z paměti, tak jak si ho pamatoval. Další a mnohem nepříjemnější komplikace byla, že Tyl onemocněl zimnicí, jelikož si ale z finančních důvodů nemohl dovolit nevystupovat, vystoupil i přes vysokou horečkou.⁶⁸

V době nemoci se o něj starala jeho herecká kolegyně Magdalena Forschheimová, se kterou se později oženil. Zamilovaný byl ale do její sestry Anny Forschheimové, a tak vznikl jakýsi manželský trojúhelník. S Magdalenou neměl Tyl děti žádné, za to s Annou jich měl sedm.⁶⁹

Tyl po nemoci z Domažlic odjel, aby se mohl roku 1853 znovu vrátit. V té době byl pro změnu členem Kulasovy divadelní společnosti. V Domažlicích tato společnost hrála od 4. února do 19. března 1853 v hostinci Karla Floriána. Za tu dobu odehrály hry jako *Pražský flamendr*, *Paličova dcera*, činohru *Český řemeslník*, *Strakonický dudák* a jako závěrečné vystoupení zvolili hru *Bruncvík čili Meč a Kalich*. Po této hře byla společnost díky finančním nedostatkům rozpuštěna⁷⁰ a Tyl se tak ocitl bez práce a začal se zadlužovat. Aby dluhy alespoň z části poplatil, začal rozprodávat svůj osobní majetek⁷¹ a potupně prosil o pomoc na všech stranách.⁷²

⁶⁷ **Jan Nepomuk Štěpánek** (1783-1844) byl významný český divadelník, herec, režisér, dramatik, dramaturg, překladatel, spisovatel, redaktor, publicista a divadelní ředitel. Jednalo se o jednu z vůdčích osobností českého divadla první třetiny 19. století. Jan Nepomuk Štěpánek. [online]. [2012-07-07]. Dostupné z <http://www.spisovatele.cz/jan-nepomuk-stepanek>.

⁶⁸ JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*. 1. vyd. Plzeň : Kabinet českého jazyka Ústavu pro další vzdělávání učitelů a výchovných pracovníků, 1960. s. 94.

⁶⁹ Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 3, s. 11.

⁷⁰ JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*, s. 95.

⁷¹ Tamtéž, s. 96.

⁷² Napsal dopis např. Domažličanovi Janu Halíkovi. Viz. Příloha č. IV.

Aby se poohlédli po nějaké práci, odjel do Prahy, štěstí mu ale nepřálo.⁷³ Jeho rodina zůstala v Domažlicích, kde se o ni staral Tylův přítel a kolega herec František Čížek. Neměli to tam ale jako vcelku velcí dlužníci lehké, někteří jim dokonce nadávali do „holot komediantských“.⁷⁴

Když se Tylovi v Praze blýskalo na lepší časy a vypadalo to, že Tyl nastoupí ke společnosti Filipa Zöllnera, naskytl se další problém. Věřitelé nechtěli Tylovu rodinu z Domažlic za ním pustit, dokud nesplatí své dluhy. Naštěstí se v Domažlicích našli i lidé, kteří Tylovým pomohli. Nejvíce překvapil místní malíř Antonín Wieninger⁷⁵, který toho sám neměl mnoho, ale zaručil se celým svým majetkem, aby mohla rodina odjet za Tylem.⁷⁶

6.2 Historie pamětní desky

Realizaci pamětní desky J. K. Tylovi inicioval Akademický a studentský spolek „Chod“. Informoval o tom Posel od Čerchova v roce 1926 spolu s tím, že k této příležitosti odehraje sbor hru Ferdinanda Strojčeka *Tylova láska*.⁷⁷

Práce na desce byla zadána akademickému sochaři Aloisi Langenbergerovi z Prahy, který navrhl kulatou bronzovou desku s nápisem: „*Zde bydlel v r. 1853 J. K. Tyl.*“ Deska měla být odhalena 3. října 1926 na domě č. 50, ale bohužel se slavnost netěšila velké návštěvnosti. Tyl by si zajisté zasloužil daleko větší. Co bylo ale překvapením, že se neúčastnily ani mnohé vlastenecké spolky, u kterých by se přítomnost očekávala.

Slavnost zahájil pěvecký a hudební spolek „Čerchovan“, který zazpíval pod vedením sbormistra Václava Flegla Smetanův *Slavnostní sbor*. Následně uvítal přítomné předseda spolku „Chod“ Weber. Pak předal slovo hlavnímu řečníkovi profesorovi Holečkovi z Plzně. V dojemném proslovu (viz. Příloha č. V) hlavně profesor shrnul

⁷³ Tamtéž, s. 97.

⁷⁴ Tamtéž, s. 98.

⁷⁵ **Antonín Wieninger** (1820-1889) malíř. Zakládající člen spolku Slovanská lípa v r. 1845, autor

hlavního oltářního obrazu v kostele U Svatých. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*, s. 18.

⁷⁶ Tamtéž, s. 99.

⁷⁷ Posel od Čerchova, 7. 8. 1926, roč. LV, č. 32.

Tylův život, který nebyl příliš jednoduchý, o to ale pro náš národ bohatší. Po proslovu pak došlo k samotnému odhalení desky.

Následovaly proslovy Václava Pavlíka, člena městské rady, inženýra Froňka za správní komisi, Josefa Krinese za sociálně demokratické dělnictvo, profesora Šlaise za organizaci národní demokracie. Za studentský spolek „Chod“ promluvil i pan Mráz.

Po proslovech předal předseda spolku „Chod“ desku do opatrovnictví obce a poděkoval všem zúčastněným za morální i finanční podporu. Na závěr slavnosti potom nemohla zaznít jiná skladba než národní hymna *Kde domov můj*.⁷⁸

Pamětní deska, stejně tak jako Tyl v Domažlicích, neměla svůj osud na domě č. 50 bezproblémový. V roce 1958 musela totiž uvolnit místo desce Julia Fučíka, která tam byla umístěna se slovy: „*Zde mluvil na schůzi 27. VIII. 1938 Julius Fučík*“.⁷⁹ Tylova deska tedy musela být přemístěna na vedlejší dům č. 48. V roce 1992 byla Fučíkova deska sňata a uložena do depozitáře místního muzea. Tylova deska se ale již na své původní místo nevrátila.⁸⁰

7 PAMÁTNÍK KARLA MATĚJE ČAPKA-CHODA

7.1 Karel Matěj Čapek-Chod v Domažlicích

Karel Matěj Čapek-Chod, rodným jménem jen Matěj Čapek, se narodil 21. února 1860 v Domažlicích na Týnském předměstí č. 14⁸¹, kde žil a bydlel. Vystudoval domažlické gymnázium. Tam byl považován za rebela možná i proto, že díky němu odmítali někteří studenti zpívat rakouskou hymnu. Došlo to až tak daleko, že založili tajný spolek jménem „Zábojovci“, který vystupoval proti Němcům a chtěl vydobýt Čechům nezávislost.⁸² Se studiem pokračoval v Praze. Jako obor si vybral práva, ta však nedokončil a stal se raději novinářem a spisovatelem.⁸³

⁷⁸ Posel od Čerchova, 9. 10. 1926, roč. LV, č. 41.

⁷⁹ Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 5, s. 11.

⁸⁰ Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 3, s. 11.

⁸¹ JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*, s. 118.

⁸² Tamtéž, s. 119.

Literárně začal publikovat na přelomu 80. a 90. let, kdy ke svému jménu dopisoval ještě Karel. K tomu se váže příhoda s J. V. Sládkem, kterému jako redaktoru Lumíra neznělo dost literárně Matěj. Svůj další přídomek u jména – Chod, si začal uvádět za jménem v době, kdy pracoval ve stejné redakci Národních listů jako bratři Čapkové.⁸⁴ Dále kromě Národních listů působil v olomouckém Našinci a v pražské Národní politice.⁸⁵

Hlavním tématem mnohých jeho prací byl samozřejmě jeho rodný kraj. Stěžejním dílem je jeho nejrozsáhlejší práce *Nejzápadnější Slovan*, ve které je hlavní dějovou linií sjezd absolventů domažlického gymnázia po deseti letech. Domažlice⁸⁶ jsou popsány i v grotesce *Jírovec a jeho svatý patron*.⁸⁷

Za svůj přínos Domažlic do literatury byl v roce 1924 jmenován čestným občanem města.⁸⁸ Tři roky na to bohužel v Praze zemřel.

7.2 Historie památníku

V současné době se v Domažlicích skutečně nachází památník hlásající: *Zde stál rodný dům K. M. Čapka Choda 1860-1927* (viz. Příloha č. 17). Nicméně se nejedná o původní památník, jelikož spisovateli byla v roce 1930 odhalena pamětní deska s jeho podobiznou. V památníku by se podle dobových záznamů měla nacházet kopie této pamětní desky, ale není tomu tak.

Na počátku roku 1930 se v Poslu od Čerchova objevil článek, který informoval o tom, že se domažlická Literární jednota rozhodla uctít památku tohoto domažlického rodáka. Jednota o tomto činu začala uvažovat už krátce po spisovatelově smrti v roce 1927. Nakonec pro odhalení zvolili rok 1930, tedy rok, kdy by Čapek-Chod oslavil 70. narozeniny.

⁸³ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*, s 25.

⁸⁴ FORST, Vladimír, a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha : Academia, 1993. s 388.

⁸⁵ JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*, s. 120.

⁸⁶ V grotesce jsou Domažlice nazývány Caparticemi.

⁸⁷ KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*, s 25.

⁸⁸ Tamtéž.

Na své schůzi se shodli na tom, že by deska měla být umístěna na jeho rodný dům na Týnském předměstí v Komenského ulici č. 14, který v té době patřil manželům Johnovým.⁸⁹ Jelikož sama Jednota neměla dostatek financí na realizaci, i přes vysoký příspěvek spolku „Božena Němcová“, rozhodl se formou článku v týdeníku požádat čtenáře o pomoc.⁹⁰ A tak od února až do června, do odhalení, průběžně v Poslu od Čerchova vycházelo, kdo a jakou částkou přispěl na pamětní desku (viz. Příloha č. VI). Podle těchto zveřejněných příspěvků deska musela vyjít na minimálně 3.320 Kč, což je celkový součet všech těchto příspěvků. Na desku mimo spolek „Božena Němcová“, přispěla i Spořitelna v Domažlicích, JUDr. Preis, ředitel Živnostenské banky nebo JUDr. Karel Kramář z Prahy, první ministerský předseda ČSR.

Práce na desce byla zadána sochaři Aloisi Langenbergerovi, který ji dokončil v květnu 1930. Jedná se o rovinnou desku, ze které plasticky vystupuje maska spisovatele.⁹¹

Slavnostní odhalení na rodném domku Karla Matějě Čapka-Choda bylo naplánováno na neděli 29. června 11 hod. Posel od Čerchova tuto zprávu den před odhalením oznámil s verši:

*Hle, památka, jež věčná hlásat bude léta,
že v domě – v městě, jež měl tolik z duše rád,
po prvé slunce spatřil, světlo světa
náš beletrista skvělý – český literát.*

*Z ní veliký k nám září duch Tvůj ušlechtilý,
zjev statný, v němž vždy příměst, tvůrčí byla síla
a lidských duší znalost – pera tvého pílí
mistrovsky vložená v Tvá krásná, četná dila.*

*Pro věčnou paměť a pro časy všechny
vstříc svátku spějeme – pietnímu činu,
jež přátel vděčných kruh uchystal – národ český
a Chodsko svému velikému synu ...*

⁸⁹ Posel od Čerchova, 4. 7. 1930, roč. LIX, č. 27.

⁹⁰ Posel od Čerchova, 1. 2. 1930, roč. LIX, č. 5.

⁹¹ Posel od Čerchova, 3. 5. 1930, roč. LIX, č. 18.

*Ve svobodě, národu znovu zkvetlé
chtěls žít ...když jařma v stínu Tvůj byl zrod –
Žel! – Však přec: V srdcích bude žít, v památce světlé
náš nesmrtelný, velký Čapek-Chod!⁹²*

Na odhalení desky s nápisem: *Zde se narodil 28. února 1860 K. M. Čapek-Chod* (viz. Příloha č. 16) se přišlo podívat neočekávané množství lidí. Slavnost byla zahájena pěveckým spolkem „Čerchovan“ Smetanovou skladbou *Slavnostní sbor*, který dirigoval sbormistr Václav Flegl⁹³. Následoval krátký úvod z úst předsedy Literární jednoty Emanuela Strejčka⁹⁴, ve kterém nezapomněl poděkovat všem, kteří přispěli ke zřízení desky. Dále byly přečteny pozdravné a omluvné dopisy těch, co nemohli na slavnost dorazit. Byla mezi nimi jména jako Ign. Hermann, J. Kvapil, F. S. Procházka, T. Meinecková, prof. Josef Pelnář, dr. J. Hýsek, dr. A. Pražák, primátor města Prahy dr. K. Baxa nebo prof. Sekanina za spolek spisovatelů „Máj“.

Slavnostní projev měl tu čest přednést univerzitní profesor Arne Novák z Brna. Na rozdíl od jiných se tento projev v Poslu od Čerchova neobjevil. V čísle 27 se ale psalo, že: „*ve velice obsažné řeči ocenil (Arne Novák⁹⁵), celé Čapkovovo dílo a ukázal na velikou jeho lásku k Domažlicům, jichž byl čestným občanem. Co jsou pro Chodsko chodští spisovatelé, tj. pro město Domažlice K. M. Čapek-Chod.*“⁹⁶

V závěru slavnosti promluvili za Syndikát československých novinářů senátor z Prahy J. Pichl a za Akademii věd a umění chodský rodák Jan Vrba. Deska pak byla Literární jednotou předána starostovi města V. Pavlíkovi. Jako tradičně byla slavnost ukončena národní hymnou.

Stejně ale jako deska J. K. Tyla neměla lehký osud, tak ani deska K. M. Čapka-Choda jej neměla. Na rozdíl ale od Tylovy desky, která je dodnes, i když na jiném

⁹² Posel od Čerchova, 28. 6. 1930, roč. LIX, č. 26.

⁹³ **Václav Flegl** (1876-1951) byl hudebník, hudební pedagog, ředitel kůru a ředitel hudební školy. V roce 1901 se stal prvním dirigentem Čerchovanu. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2011*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové, 2010. s. 20.

⁹⁴ **Emanuel Strejček** (1882-1964) byl profesor, ředitel gymnázia, uspořádal archiv domažlického gymnázia i jeho knihovnu a odborné sbírky. Podílel se na vzniku Sdružení chodského národopisu. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*, s. 63.

⁹⁵ Poznámka autorky.

⁹⁶ Posel od Čerchova 4. 7. 1930, roč. LIX, č. 27.

domě, k vidění na náměstí, Čapkova deska je návštěvníkům Domažlic ukryta v depozitáři Muzea Jindřicha Jindřicha.

V roce 1969 se v zápise ze schůze dne 30. září Školské a kulturní komise objevuje informace o nutné demolici rodného domku K. M. Čapka-Choda z důvodu přístavby k budově základní devítileté školy⁹⁷, které stála hned vedle domku. K samotné demolici pak došlo o rok déle v roce 1970 a na místě po domku byla postavena školní jídelna. Deska byla sejmuta a uložena v muzeu. Jak se píše v kronice města z roku 1970, měla být na její místo do obelisku zasazena kopie.⁹⁸ Kopie tam nikdy zasazena nebyla a na místě, kde stával rodný dům spisovatele, dnes stojí pouze ten obelisk. Nicméně deska nebo obelisk nebyly na místě zasazeny ani v roce 1976, což je zřejmé ze zápisu zasedání pléna dne 29. dubna: „*Soudruh Rojt poukazuje na dosud neumístěnou desku Čapka-Choda, která byla na demolovaném objektu mezi oběma ZDŠ⁹⁹. Školská a kulturní komise žádá její umístění, protože se jedná o čestného občana Domažlic.*“¹⁰⁰

Bohužel se mi v pramenech nepodařilo dohledat, kdy byl umístěn alespoň žulový obelisk, který stojí dodnes vedle ZŠ Komenského.

8 BUSTA KARLA JAROMÍRA ERBENA

8.1 Karel Jaromír Erben v Domažlicích

K. J. Erben poprvé navštívil Domažlice v červenci roku 1842 s doprovodem ruského národopisce Josipa Maximoviče Bodjanského, kdy společně sbírali písně a kroje. Bodjanský se ale po třech dnech odjel a cestoval zpět do Ruska. Erben byl ale Chodskem tak nadšen, že zůstal i po odjezdu Bodjanského ještě několik týdnů. Jezdil

⁹⁷ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Školská a kulturní komise 1951-1980. inv. č. 83, ev.č. N23. nestr.

⁹⁸ Kronika města Domažlice 1970-1973. [online] [cit. 2012-05-20]. Dostupné z http://www.portafontium.cz/ipimage_viewer/chronicle/soap-do/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973_0180.jp2.

⁹⁹ Základní devítiletá škola.

¹⁰⁰ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Zápisy ze schůzí pléna 1976. inv. č. 10, ev.č. N1. str. 780.

po vesnicích a pokračoval ve sběru písní a pohádek, s tím, že si pečlivě zaznamenával typy nářečí, které slyšel, aby je pak mohl porovnávat s ruskými písněmi. Podobnost s Ruskem viděl Erben i v krojích.¹⁰¹

Do Domažlic se Erben vrátil znovu za dva roky, kdy jeho návštěva měla historický důvod, protože pomáhal Františku Palackému se získáváním materiálů pro jeho *Dějiny národa českého v Čechách a na Moravě*.¹⁰² Proto navštívil domažlický archiv, kterým ho provedl domažlický purkmistr Antonín Emil Fayla.¹⁰³ Erben se ale nezapomněl vrátit ani na chodské vesnice, kterými byl tak fascinován. Dokonce zde napsal dvě pohádky *Jirka s kozú* a *Tři dary: ubrousek, slepice a pytel*, které jsou psané dialektem.¹⁰⁴ S Domažlicemi se pojí i cyklus devíti motivů *Pán Ježíš se sv. Petrem po cestách*, který je plný prostého humoru a ukazuje na lidskou slabost a lenost.¹⁰⁵

Třetí návštěvu Erben uskutečnil v roce 1866, kdy se po prusko-rakouské válce zvedla nová vlastenecká vlna. Byl sem vyslán výborem Moskevské národní výstavy, která se měla konat následující rok, aby obstaral kroje.¹⁰⁶ Zdržel se sice jen 14 dní, ale nezapomněl navštívit své známé a přátele hejtmana Füllekyho, advokáta Václava Klímu, kaplana Karla Hájka¹⁰⁷, který mu obstaral potřebný domažlický kroj.¹⁰⁸

Kromě pohádek napsal o Chodsku a Domažlicích i odborné práce. V roce 1867 v Květech uveřejnil *Popis krojů lidu selského, tak zvaných Chodů nebo Buláků*¹⁰⁹ z okolí města Domažlic v Čechách, kde nejen že podrobně popisuje domažlický kroj, ale píše i, jak se oblékají a při jakých příležitostech. Dalším stěžejním dílem z této oblasti jsou *Dějiny Chodů* s podtitulem *Od nejstarších dob až po války husitské*, kvůli kterému také důkladně zkoumal materiály v domažlickém archivu.

¹⁰¹ GRUND, Antonín. *Karel Jaromír Erben*. 1. vyd. Praha : Melantrich, 1935. s. 35.

¹⁰² JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*, s. 93.

¹⁰³ Nové Domažlicko : týdeník ONV v Domažlicích, 5. 11. 1970, roč. 3, č. 43, s. 3.

¹⁰⁴ GRUND, Antonín. *Karel Jaromír Erben*, s. 50.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 49.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 147.

¹⁰⁷ **Karel Hájek** (1824-1889) byl administrátor, děkan, kaplan, religionista, historik a kronikář. Pro Riegrův slovník naučný zpracoval heslo Chodové a Domažlice. MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*, s. 37.

¹⁰⁸ GRUND, Antonín. *Karel Jaromír Erben*, s. 148.

¹⁰⁹ Pro chodské nářečí bylo typické používání přičestí minulého ve formě *bul, bula*, místo *byl, byla*. Od toho název „buláci“. (Poznámka autorky.)

Naposledy pak Erben navštívil Chodsko v roce 1868, kdy jel za svým přítelem Antonínem Krejčím na Folmavu.¹¹⁰

Na závěr jen zmínka, že se s Erbenem a Domažlicemi pojí ještě jedna tradice. Údajně má být autorem dvojverší na Dolní bráně náměstí (viz. Příloha č. 20): „*Domažlice, pevná vlasti hráz, co jste někdy byly, buďte zas.*“¹¹¹

8.2 Historie busty

V roce 1969, kdy se objevují v pramenech první zmínky o možné vzpomínce na K. J. Erbena, je zmiňována vzpomínka ve formě pamětní desky. Ve skutečnosti se jedná o pamětní desku, nad kterou je zasazená spisovatelova busta. Nicméně pouze busta je v záznamech zmiňována již v květnu roku 1970.¹¹²

Přípravy k realizaci desky pro Karla Jaromíra Erbena začaly již v roce 1969, a to hlavně z iniciace ředitele muzea Jiřího Hany¹¹³, který na schůzi školské a kulturní komise dne 30. září vypracoval stručnou zprávu v bodech o životě K. J. Erbena. Ve zprávě dále bylo uvedeno, že by se deska měla vztahovat k posledním návštěvám básníka, kdy nejpravděpodobněji bydlel u děkana Karla Hájka, deska by tak i ukazovala vlastenectví tehdejších kněží. Na financování by se pak podle zprávy měla podílet JZD, jakožto venkovský lid, kterým byl Erben tak fascinován.¹¹⁴

V té době už byl i vypracovaný vcelku podrobný návrh organizace a příprav, které by předcházely samotnému odhalení. Nejvhodnějším umístěním mělo být nezvykle¹¹⁵ v podloubí na stěně arciděkanství. Termín odhalení byl vcelku jednoznačný, vzhledem ke kulatému jubileu 100 let od Erbenova narození – rok 1970, s tím, že

¹¹⁰ GRUND, Antonín. *Karel Jaromír Erben*, s. 151.

¹¹¹ KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. stol.*, s. 307.

¹¹² SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990. inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

¹¹³ **Jiří Hana** (1916-2006) byl tvůrcem moderního domažlického muzea, nadšeným domažlickým rodákem a patriotem. V roce 2006 byl jmenován čestným občanem města. Domažlický zpravodaj, červenec-srpen 2008, roč. 30, č. 7-8, s. 15.

¹¹⁴ SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1969. inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

¹¹⁵ Jelikož ostatní dosud odhalené desky jsou umístěny na venkovních částech domů. (Poznámka autorky.)

v návrhu byly: buď přesný den narození 21. listopadu, víkendový den v okolí tohoto data, nebo zářijové Chodské slavnosti. Hlavním pořadatelem byl Okresní výbor Národní fronty v Domažlicích a přípravné akce měly zajistit zařízení jako muzeum, knihovna nebo kulturní středisko. Jak je již zmíněno výše, finančně se měla podílet JZD, dále také Výrobní zemědělská správa, okresní průmyslové podniky nebo se také samozřejmě mohli podílet i jednotlivci. V případě potřeby by se pak přispělo z veřejných prostředků. Práce na desce měla být zadána domažlickému rodákovi Karlu Kunešovi, se kterým vše mělo být domlouváno osobně. Harmonogram byl pak následující: do prosince 1969 dokončení sochařských prací a do července 1970 odlité v kovu. Deska měla být pak usazena týden před odhalením. Propagace oslav měla být zajištěna v místním tisku, plzeňském rozhlase a odborných literárních časopisech. Průběh celé akce je pak nastíněn jen ve 4 bodech: zahájení, slavnostní proslov, odhalení desky a závěr.¹¹⁶

Jestli vše probíhalo podle tohoto plánu, se nedá s jistotou určit, jelikož k tomu chybí potřebný materiál. Z dochovalé korespondence hlavně mezi městským národním výborem a Karlem Kunešem, kterému byla nakonec práce opravdu svěřena, lze popsat alespoň částečný vývoj.

Co podle návrhu nebylo dodrženo, je termín odlití busty z kovu, které se zpozdlilo o 3 měsíce. K této práci byly vybrány Závody umělecké kovovýroby Zukov. Ty si za odlití z bronzu ciselování a napatinování na světlý přírodní bronz účtovaly 7.800 Kč.¹¹⁷

Se sochařem Karlem Kunešem městský výbor jménem předsedy Jaroslava Webera a tajemníka Václava Faita konzultoval i například to, jaký text by měl na desce být uvedený. Shodli se nakonec na návrhu, který na schůzi národního výboru podal dr. Kotala. Na desce tedy dodnes stojí: „*Karel Jaromír Erben na Chodsku v l. 1842, 1844, 1866 a 1868.*“¹¹⁸

¹¹⁶ SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1969. inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

¹¹⁷ Částka je uvedena bez daně. Daň z materiálu činila 360 Kčs. SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1969. inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

¹¹⁸ SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1969. inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

K slavnostnímu odhalení (viz. Příloha č. 19) nakonec došlo 21. listopadu 1970. Matiné se konalo ve slavnostní síni na radnici¹¹⁹, kde podle návrhu skutečně promluvil univerzitní profesor Karel Krejčí.¹²⁰ Ve svém projevu především zmínil Erbenův vztah k Chodsku a Domažlicím. Deska pak byla následně v 11 hod. konečně odhalena.¹²¹

9 PAMÁTNÍK JINDŘICHA JINDŘICHA

9.1 Jindřich Jindřich v Domažlicích

Jindřich Jindřich se narodil sice 5. března 1876 v Klenčí pod Čerchovem, ale téměř celý svůj život prožil v Domažlicích a ty mu přirostly k srdci. Pocházel z učitelko-hudební rodiny. Vyrůstal v klidné a celé rodině, ve které měl prostor rozvíjet svůj talent. Ve svém raném věku uměl hrát na klavír, housle a později i na varhany.¹²²

V dětství Domažlice pouze občas navštěvoval, ale ve 13 letech tu již studoval třetí ročník měšťanské školy. V té době se také seznámil s o sedm let starším J. Š. Baarem, se kterým navštěvoval chodské vesnice a sbíral lidové písně. Baar si zapisoval texty a Jindřich samozřejmě melodie¹²³, aby pak mohl vydat jedno ze svých dvou hlavních životních děl – *Chodský zpěvník*.

Po studiích na učitelském ústavu v Soběslavi, kdy do Domažlic jezdil jenom o prázdninách, se do nich vrátil natrvalo a nastoupil na místo učitele v chlapecké škole, kde setrval celých 24 let.

¹¹⁹ Kronika města Domažlice 1970-1973. [online] [cit. 2012-05-20]. Dostupné z http://www.portafonium.cz/ipimage_viewer/chronicle/soap-do/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973_0180.jp2.

¹²⁰ **Prof. PhDr. Karel Krejčí DrSc.** (1904-1979) byl český literární vědec se zaměřením především na polonistiku. Byl korespondentem později i členem Československé akademie věd. V roce 1934 spoluzaložil Literárně historickou společnost. Karel KREJČÍ [online]. Aktualizace 31. 5. 2006. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=414>.

¹²¹ Nové Domažlicko : týdeník ONV, 26. 11. 1970, roč. 3, č. 46, s. 3.

¹²² KUMPERA, Jan. *Osobnosti západních Čech aneb šlépěje milénia*. 1. vyd. Plzeň : Vltava-Labe-Press, 2002. s. 35.

¹²³ Nové Domažlicko : týdeník ONV, 12. 8. 1976, roč. 7, č. 32, s. 3.

Své hudební vzdělání si i přes práci učitele zdokonaloval, aby pak mohl vystupovat na koncertech, při kterých mimo jiné doprovázel i Emu Destinnovou.

Na začátku 20. století se Jindřich stává součástí kulturního života ve městě a je poctěn vést jako sbormistr pěvecký a hudební spolek „Čerchovan“. V této době je ve městě i Jaroslav Vrchlický, kterého Jindřich, až do Vrchlického smrti, každý den navštěvuje.

V roce 1924 odešel do důchodu, aby se mohl věnovat národopisné činnosti. Snažil se navázat na činnost Erbena a Němcové¹²⁴, a tak vzniklo jeho stěžejné dílo Chodsko (viz. Příloha č. 22), které zahrnuje nejen chodský slovník, mluvnici a historii Chodů, ale také v dalších 22 svazcích popisuje chodskou kulturu, život a zvyky.¹²⁵

Díky jeho celoživotní sběratelské činnosti mohlo vzniknout v domě bývalého chudobince¹²⁶ Muzeum Jindřicha Jindřicha, před kterým je dnes i umístěna jeho busta na kamenném podstavci. Muzeum v současné době není otevřeno veřejnosti, protože prochází rekonstrukcí.

9.2 Historie památníku

Již na schůzi školské a kulturní komise dne 22. září 1970, tedy tři roky po smrti Jindřicha, navrhl ředitel muzea Hana, že by bylo vhodné mu ke stému výročí narození, tj. v roce 1976¹²⁷, umístit na domě v Dolním předměstí č. 61 pamětní desku.¹²⁸

V témže roce byl o úmyslu instalace pamětní desky informován i akademický sochař Karel Kuneš, který byl vybrán, aby navrhl podobu busty. Z korespondence mezi ním a předsedou Národního výboru Jaroslavem Weberem a tajemníkem Václavem Faitem, je znát, že byl Kuneš nápadem nadšen. Nicméně nezapomněl dodat, že si

¹²⁴ Tamtéž.

¹²⁵ KUMPERA, Jan. *Osobnosti západních Čech aneb šlépěje milénia*, s. 36.

¹²⁶ Dům mu byl k bydlení přidělen 1. ledna 1930. Nové Domažlicko : týdeník ONV, 12. 8. 1976, roč. 7, č. 32, s. 3.

¹²⁷ V zápisu ze schůze je mylně uveden rok 1977.

¹²⁸ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1970, inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

myslí, že pouhá pamětní deska je nedostačující pro takovou osobnost, jakou byl Jindřich Jindřich. Obával se, že po odhalení bude povinnost města uctít jeho památku vyřízena a zůstane to tak na věčné časy. Proto se domnívá a navrhuje, že by si Jindřich Jindřich zasloužil jednoznačně větší pomník, například sochu v parku před dnešním muzeem.¹²⁹ Tento návrh byl ale zamítnut vzhledem k tomu, že v parku, kde by měl pomník stát, se již nachází velký pomník Svobody a park je moc malý na dva pomníky.¹³⁰

Přistoupilo se ale ke kompromisu a 14. srpna 1976¹³¹ byl slavnostně odhalen menší památník s bustou na žulovém podstavci, který navrhl prof. Paroubek spolu se soklem a podsoklem pro bustu. Vyrobita ho dílna výrobního družstva Plzeň, lomu Velenovy, a k realizaci byla použita leštěná místní žula.

Bronzová busta pak byla odlita v závodě umělecké kovovýroby „Zukov“¹³², se kterou mělo město již zkušenost. Nakonec byla použita Jindřichova podobizna ze starších let jeho života, protože si ho tak ještě i nějací obyvatelé pamatovali.¹³³

Slavnostnímu odhalení byli přítomni představitelé politického, kulturního a společenského života kraje i okresu. Nechyběli ani jeho přátelé a ctitelé. Po úvod a závěr slavnosti zazpíval svému bývalému sbormistrovi sbor „Čerchovan“. po úvodní písni promluvil ke shromážděným místopředseda městského národního výboru František Pikhart, který zhodnotil jeho plodný vztah k hudbě a lásku k chodskému kraji: *„Jeho dílo zůstane navždy zapsáno v srdcích lidu, pro které sbíral a komponoval písně.“* Po projevu potom památník odhalil osobně předseda Okresního národního výboru v Domažlicích Jaroslav Thomayer.¹³⁴

¹²⁹ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990, Oslavy 1000 let 1970-1974, Dopis Karla Kuneše Národnímu výboru ze 14. 2. 1970, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

¹³⁰ SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990, Oslavy 1000 let 1970-1974, Nedatovaný dopis Národního výboru architektu Paroubkovi, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

¹³¹ Původní termín odhalení v den výročí mistrových narozenin 5. března 1976 musel být posunut z časových důvodů. Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 19. s. 11.

¹³² Nové Domažlicko, 2010, roč. IV, č. 19. s. 11.

¹³³ Původně měla totiž být busta odlita na základě portréту od sochaře Langenbergera, kterému stál Jindřich osobně model. Podobizna, přestože je velmi precizní, ale vyobrazuje Jindřicha v mladých letech, a tak už si ho málokdo pamatoval. SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990, Oslavy 1000 let 1970-1974, Dopis Karla Kuneše Národnímu výboru ze 14. 2. 1970, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

¹³⁴ Nové Domažlicko : týdeník ONV, 19. 8. 1976, roč. 7, č. 33.

Oddanost Jindřicha Jindřicha chodskému kraji měla připomenou i chodská stráž, která stála v osobách Bartoloměje Duffka a Adama Nejdla po stranách odhalovaného památníku (viz. Příloha č. 23).

10 SOUČASNÝ STAV PAMÁTNÍKŮ A OSLAVY

Současný stav všech památníků¹³⁵ jsem zdokumentovala v průběhu posledních Chodských slavností. Všechny fotografie se tedy datují k srpnu 2011. Památníky jsou ve velmi dobrém stavu, a to i přesto, že jsou některé starší než sto let. I když jsou téměř¹³⁶ všechny vystaveny vlivům počasí, není poznat, že by se na nich nějak zásadně podepsal čas. Snad jen v případě té nejstarší z nich, kde Božena Němcová jako kdyby plakala, díky prasklinám a dalšímu poškození její podobizny.

V historii také utrpěla deska Jaroslava Vrchlického, pokud nevezmeme v potaz, že deska K. M. Čapka-Choda byla úplně odstraněna. Vrchlického deska byla za druhé světové války zasažena střelbou. Přestože byla v roce 1970 restaurována, dodnes jsou na ní patrná místa, kde byla zasažena (viz. Příloha č. 8).

Jelikož se jedná o památníky významných osobností, oslavy u nich, alespoň tedy u většiny, probíhaly, a u některých stále probíhají, vcelku pravidelně. Vzpomínky jsou realizovány v dnešní době hlavně pomocí tisku, jelikož v dnešní uspěchané době by si jen málokdo udělal čas, aby se zúčastnil nějaké vzpomínkové akce.

U desky Boženy Němcové se konala první větší slavnost po odhalení už v roce 1920, kdy byly oslavy naplánované na 22. září na počest stého výročí narození spisovatelky. Hlavním přednášejícím byl prof. Arne Novák, který svůj proslav pronesl venku u pamětní desky. V programu pak dále následovaly recitace nebo písně v podání ženského sboru „Čerchovan“ a Elly Musilové-Kreslové. Součástí bylo i večerní divadelní představení.¹³⁷ O Boženě Němcové jinak pravidelně vycházeli od té doby články v místním tisku. Jméno spisovatelky nese i místní knihovna, která se jako jedna z hlavních, podílí na propagaci její osoby.

¹³⁵ viz. Přílohy č. 4, 8, 14, 17, 18, 27

¹³⁶ Pamětní deska s bustou K. J. Erbena je umístěna v podloubí.

¹³⁷ Posel od Čerchova, 7. 2. 1920, Roč. XLIX, č. 8.

V roce 25. výročí Vrchlického úmrtí se konaly oslavy v mnoha československých městech. Domažlice se rozhodly, že 12. září 1937 také zorganizují pietní oslavu (viz. Příloha č. 24). Přednášku vedl profesor a spisovatel Emil Felix z Plzně a vystupoval pěvecký spolek „Čerchovan“. Výtěžek z této akce potom putoval na výstavbu Vrchlického pomníku v Praze.¹³⁸

Ludmila Karlíková zase ve svém článku *Vrchlického výročí*¹³⁹ z roku 2002 uvádí, že když se v roce 1982 snažila o to, aby se zorganizovala nějaká vzpomínková akce k výročí Vrchlického úmrtí, bylo jí řečeno, že pro Domažlice nic nevykonal a není tedy důvod něco organizovat. Podařilo se ale alespoň svolat studentský večírek, který se konal v malém sále Městského kulturního střediska.

Otomar Hana zmiňuje ve svém článku *Výročí odhalení Vrchlického pamětní desky*¹⁴⁰ z roku 2002, že je obdivuhodné, že si nikdo z kulturních institucí v Domažlicích nevzpomněl, že uplynulo kulatých 80 let od odhalení pamětní desky.

I když se v Domažlicích na Vrchlického, zdá se, pomalu zapomíná, byla mu věnována alespoň jedna velká pietní vzpomínka. To se nedá říci o J. K. Tylvy, kterému to nebylo dopřáno. Našla jsem pouze jeden článek z roku 2001 z pera Otomara Hany *Pamětní deska J. K. Tyla na domažlickém náměstí*¹⁴¹, ve kterém připomíná, že uplynulo 75 let od odhalení desky.

Myslím, že je určitě škoda, že se na J. K. Tyla v Domažlicích téměř úplně zapomnělo. To ale nelze tvrdit o K. M. Čapku-Chodovi, na kterého se, jakožto na rodáka, vzpomíná často. Tak například v roce 2000 vyšly hned dva články. Březnový, jehož autorem je Jiří Vorlíček, má název *Od narození Karla Matěje Čapka-Choda uplynulo 140 let*¹⁴² s podtitulem, že se jedná o čestného občana města. Nechybí ani článek od Otomara Hany *Výročí Čapkovy pamětní desky*, která je dnes uložena v depozitáři Muzea Jindřicha Jindřicha a která v roce 2000 oslavila 70 let

¹³⁸ SOkA Domažlice, fond Místní osvětová komise Domažlice 1919-1923, Kulturní komise, Korespondence, kart. 11, neinventarizováno

¹³⁹ Domažlický deník, 17. 8. 2002, roč. 11, č. 191, s. 17.

¹⁴⁰ Domažlický deník, 24. 9. 2002, roč. 11, č. 223, s. 17.

¹⁴¹ Domažlický deník, 3. 10. 2001, roč. 10, č. 230, s. 16.

¹⁴² Domažlický deník, 9. 3. 2000, roč. 9, č. 58, s. 16.

své existence. Narození K. M. Čapka-Choda je připomenuto i za dalších 10 let v článku *Výročí významného rodáka*¹⁴³, který do redakce zaslal čtenář deníku.

Na Karla Jaromíra Erbena se vzpomíná článkem *Busta spisovatele K. J. Erbena*¹⁴⁴ v roce 2000, kdy uplynulo třicet let od doby, kdy spisovatel navštívil Domažlice. Autorem je opět Otomar Hana.

K. M. Čapka-Choda zajisté předstihne hudební skladatel a národopisec Jindřich Jindřich, tedy co se počtu a četnosti článků v tisku týče. V jeho případě jsou organizovány i vzpomínkové večery, kterých bylo v roce 1997 zorganizováno hned několik, jelikož uplynulo 30 let od jeho úmrtí. 8. dubna se konal komorní koncert z jeho skladeb.¹⁴⁵ 23. října pak proběhl další vzpomínkový večer. Zazněla i přednáška v podání PhDr. Ivy Kumperové o životě a díle Jindřicha Jindřicha. V průběhu večera byly dokonce puštěny vzácné archivní nahrávky skladeb Jindřicha Jindřicha.¹⁴⁶

Výklad všech článků, které se jakkoliv zmiňují o nějakém výročí by bylo nespočet, proto byl vybrán jen zlomek, který ukázal, na koho se vzpomíná více a na koho bohužel méně...

11 MEDAILONKY AUTORŮ POMNÍKŮ

Vladimír Brettschneider (1886-1951)

Narodil se 9. března 1886 v Praze, kde v letech 1903-1909 studoval na Umělecko-průmyslové škole. K jeho přátelům patřili mimo jiné spisovatelé Jaroslav Hašek, Zdeněk Matěj Kuděje nebo Ladislav Hájek. Kromě pamětní desky Jaroslava Vrchlického vytvořil i bustu K. M. Čapka-Choda nebo J. Š. Baara. Zemřel v Praze 21. května 1951.¹⁴⁷

¹⁴³ Domažlický deník, 18. 2. 2010, roč. 19, č. 41, s. 9.

¹⁴⁴ Domažlický deník, 4. 12. 2000, roč. 9, č. 281, s. 16.

¹⁴⁵ Vzpomínka na Jindřicha. Domažlicko, 16. 4. 1997, roč. 7, č. 16, s. 5.

¹⁴⁶ Vzpomínkový večer k 30. výročí úmrtí J. J., Domažlicko, 15. 10. 1997, roč. 7, č. 42, s. 4.

¹⁴⁷ Brettschneider, Vladimír. [online] [cit. 2012-07-05]. Dostupné z <http://mekbn.cz/?page=onlinekat>.

Karel Kuneš (1920-1997)

Narodil se 12. prosince v Domažlicích a byl synem amatérského výtvarníka. V letech 1942-1945 studoval na Škole umění ve Zlíně u Vincenta Makovského. Po válce si v letech 1945-1949 potom své umělecké vzdělání dokončil na Akademii výtvarných umění pod taktovkou Karla Pokorného. Byl členem Svazu českých výtvarných umělců. Většinu svého uměleckého života působil v Karlových Varech, odkud také probíhala korespondence při domlouvání realizací bust Jindřicha Jindřicha a Karla Jaromíra Erbena. Zemřel 27. prosince 1997 v Karlových Varech.¹⁴⁸

Alois Langenberger (1898-1962)

Narodil se 17. dubna na Teplicku v Cukmantlech. Byl žákem Odborné keramické školy v Teplicích, ale působil většinu života hlavně v Domažlicích. Kromě desky J. K. Tyla zpodobnil i J. F. Hrušku, Jana Vrbu, Jindřicha Jindřicha nebo K. M. Čapka-Choda. Mimo jiné je i autorem návrhu poštovní známky s námětem Wolfganga Amadea Mozarta. Zemřel 26. února 1962 v Praze.¹⁴⁹

Jaroslav Paroubek (1921-1997)

Narodil se 16. června 1921 v Domažlicích, kde absolvoval místní gymnázium. Se studiem pokračoval v Praze na Vysokém učení technickém, kde vystudoval architekturu. Za války byl 2 roky vězněn v koncentračním táboře ve Flossenbürgu. Je například autorem sportovního stadionu v Praze Maninách a univerzitního areálu v Brně. Za projekt stavby hotelu Praha mu byl udělen titul zasloužilý umělec. Zemřel 26. září 1997.¹⁵⁰

Čeněk Vosmík (1860-1944)

Narodil se 5. dubna 1860 v Humpolci a vyučil se kolářem. Poté odešel na studia do Prahy na zlatnickou školu. Na konci 19. stol. pracoval pro A. Wagnera a pomáhal mu se sochami pro Národní muzeum. Chvilí také pracoval u J. V. Myslbeka. Nejčastějším tématem jeho prací byla biblická témata. Kromě toho je autorem

¹⁴⁸ FORMÁNEK, Václav. *Karel Kuneš*. 1. vyd. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1979.

¹⁴⁹ SCHIROVÁ, Lenka. *Znáte to jméno? Únor 2012*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové v Domažlicích, 2012. nestr.

¹⁵⁰ Paroubek, Jaroslav. [online] [cit. 2012-07-05]. Dostupné z <http://mekbn.cz/?page=onlinekat>.

podobizen mnohých osobností jako právě Božena Němcová, Žofie Podlipská, Svatopluk Čech nebo Eliška Krásnohorská. Je také autorem štítonošů-hrdinů střežících Mohylu míru. Jeho tvorba vyniká především klidem a vyvážeností. Zemřel 11. dubna 1944 v Praze.¹⁵¹

¹⁵¹ Čeněk Vosmík (1860-1944). [online] [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/mchuchle/vosmik.htm>.

12 ZÁVĚR

Bakalářská práce měla za úkol předložit fakta o vzniku pomníků českých literátů, kteří někdy působili v Domažlicích. Jelikož byly vyčerpány prameny, které jsou k tomuto tématu dostupné, troufám si uvést, že k těmto vybraným šesti památníkům je zpracována kompletní a podrobná historie jejich vzniku, a to od prvních myšlenek realizace až po odhalení.

V Domažlicích se nenachází pouze památníky spisovatelů, ale i dalších osobností, které jsou spojeny s Domažlicemi. Patří k nim například pomník Antonína Steidla, pomník Svobody, pamětní deska Petru Hanovi nebo pamětní deska lékaře Josefa Pelnáře. Otevírá se tedy nové téma práce, které by mohlo zahrnovat všechny pomníky, které se v Domažlicích nacházejí a okolo kterých chodí každý den stovka lidí a jen málokdo na ně dnes pohlédne. Proto by takováto práce mohla vzbudit jejich zájem.

SUMMARY

Domažlice is one of the main cities in west Bohemia. It is located about 55 km from the main city of this region – Plzeň. It is a city full of history and old customs which was very inspiring for artists during its history. For my undergraduate thesis I have chosen a period from the end of 19th century till 20th century. This is a specific epoch in Czech history. It is a time when people and especially artists start to patriotically think about them and about the whole Czech nation. This period of time is characteristic for personalities such as Božena Němcová, Karel Jaromír Erben, Jaroslav Vrchlický, Josef Kajetán Tyl, Karel Matěj Čapek-Chod and Jindřich Jindřich and about them is my paper.

All these personalities have something in common; they came to this region called Chodsko to absorb the culture, customs and language so that later they could write their best pieces. The city Domažlice was of course part of all their journeys through this region. Domažlice was proud about them so local guilds, later also municipal authorities, started to unveil monuments on their honor. The majority of these monuments take place on the main square.

My aim in this thesis was to uncover the history of these special monuments so that people can remind these unforgettable personalities in Czech culture.

13 PRAMENY A LITERATURA

13.1 Prameny

SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisy 1881-1900, Spolkové záležitosti. S. 1/27, ev. č. 13. nestr.

SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev. č. 32. nestr.

SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1930-1940, Úmrtí J. Vrchlického 1912. S. III-25/132, ev. č. 9. nestr.

SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1930-1940, Úmrtí J. Vrchlického 1912, S. III-25/132, ev.č. 9. nestr.

SOkA Domažlice, fond Místní osvětová komise Domažlice 1919-1923, Kulturní komise, kart. 11, neinventarizováno

SOkA Domažlice, fond Místní osvětová komise Domažlice 1919-1923, Kulturní komise, Korespondence, kart. 11, neinventarizováno

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Pomníky a pamětní desky 1951-1970, inv. č. 599, ev. č. N109, nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Kroniky (podklady pro kroniky) 1951-71, inv. č. 594, ev. č. N109. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Školská a kulturní komise 1951-1980. inv. č. 83, ev.č. N23. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Zápisy ze schůzí pléna 1976. inv. č. 10, ev.č. N1.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990. inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1969. inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Školská a kulturní komise 1951-1980, Rok 1970, inv. č. 83, ev. č. N23. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990, Oslavy 1000 let 1970-1974, Dopis Karla Kuneše Národnímu výboru ze 14. 2. 1970, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

SOkA Domažlice, fond Městský národní výbor, Kulturní akce 1954-1990, Oslavy 1000 let 1970-1974, Nedatovaný dopis Národního výboru architekta Paroubkovi, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

13.2 Literatura

BOLOMSKÝ, K. (b.r.): *Historie Domažlice 1848-1948*. Strojopis. Muzeum Chodska v Domažlicích.

FORMÁNEK, Václav. *Karel Kuneš*. 1. vyd. Plzeň : Západočeské nakladatelství, 1979.

FORST, Vladimír, a kol. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. 1. vyd. Praha : Academia, 1993.

GRUND, Antonín. *Karel Jaromír Erben*. 1. vyd. Praha : Melantrich, 1935.

HOJDA, Zdeněk. *Pomníky a zapomínky*. 1. vyd. Praha : Paseka, 1996. ISBN 80-7185-050-0.

JÍLEK, Václav. *Literární zájezd na Přešticko, Klatovsko a Chodsko*. 1. vyd. Plzeň : Kabinet českého jazyka Ústavu pro další vzdělávání učitelů a výchovných pracovníků, 1960.

KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. 2. vyd. Praha : Albatros, 1984.

KRAUSOVÁ, Milada. Kráčeli tudy lidé. 2. část. (Osobnosti Českého lesa 19. a 20. století) In DUDÁK, Vladislav (red.): *Český les. Příroda – historie – život*. Praha : Miloš Uhlíř – Beset, 2005. s. 777-785. ISBN 80-7340-065-0.

KUMPERA, Jan. *Osobnosti západních Čech aneb šlépěje milénia*. 1. vyd. Plzeň : Vltava-Labe-Press, 2002.

KUMPERA, Jan. *Osobnosti a západní Čechy : Do poloviny 19. století*. 1. vyd. Plzeň : Ševčík, 2006.

MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2009*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové, 2009.

MLNÁŘÍKOVÁ, Hana. *Kalendárium 2011*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové, 2010.

PROCHÁZKA, Zdeněk. *Domažlice : historicko-turistický průvodce*. Domažlice : Nakladatelství Českého lesa, 1993. ISBN 80-901122-1-8.

ŘÍMALOVÁ SAICOVÁ, Lucie (ed.). *Božena Němcová : Korespondence I, 1844-1852*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 2003. ISBN 80-7106-162-x.

SCHIROVÁ, Lenka. *Znáte to jméno? Únor 2012*. 1. vyd. Domažlice : Městská knihovna Boženy Němcové v Domažlicích, 2012. nestr.

TICHÝ, Vítězslav. *Jaroslav Vrchlický*. 1. vyd. Praha : Vojtěch Hrách, 1947.

URBAN, Jan. Byt Boženy Němcové v Domažlicích. Příspěvek k 150. výročí domažlického pobytu Boženy Němcové. In *Minulostí západočeského kraje 31*. Plzeň : Krajské nakladatelství, 1996, s. 121-127.

VÁVRA, Vincenc. *Božena Němcová : pokus životopisný a literární*. 1.vyd. Praha : Otto, 1895.

WITTLICH, Petr. *Sochařství české secese*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2000. ISBN 80-7184-973-1.

13.3 Periodika

Domažlicko 1997

Domažlický deník 2000-2002

Nové Domažlicko 2010, 2012

Nové Domažlicko : týdeník ONV 1976

Posel od Čerchova 1894-1895, 1920, 1922, 1926, 1930

13.4 Internetové zdroje

Charakteristika okresu Domažlice. [online]. Aktualizace 31. 8. 2010. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z http://www.czso.cz/xp/redakce.nsf/i/charakteristika_okresu_domazlice.

Adresy v České republice. [online]. Aktualizace 8. 6. 2012. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://aplikace.mvcr.cz/adresa/p/domaz/index.html>.

Historie města Domažlic. [online]. Aktualizace 26. 5. 2006. [cit. 2012-06-17]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/hranicni-mesto-domazlice.html>.

Josef Žuvníček. [online]. Aktualizace 4. 1. 2007. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z <http://mekbn.domazlice.info/sdeleni/zuvnicek.html>.

Musilová, Ella. [online]. Aktualizace 20. 2. 2006. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=7602.

Kronika města Domažlice 1970-1973. [online] [cit. 2012-05-20]. Dostupné z - http://www.portafontium.cz/iipimage_viewer/chronicle/soap-do/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973/soap-do_00102_mesto-domazlice-1970-1973_0180.jp2.

Karel KREJČÍ [online]. Aktualizace 31. 5. 2006. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=414>.

Čeněk Vosmík (1860-1944). [online] [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.prostor-ad.cz/pruvodce/okolobrd/mchuchle/vosmik.htm>

Jan Nepomuk Štěpánek. [online]. [2012-07-07]. Dostupné z <http://www.spisovatele.cz/jan-nepomuk-stepanek>.

Městská brána. [online]. Aktualizace 31. 1. 2012. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/domazlice/dolejsi-brana-namesti.html>.

Google Maps. Dostupné z <https://maps.google.com/maps/myplaces?hl=cs&vector=1>

Seznam textových příloh

- I. Projev prof. Václava Vlčka při odhalení pamětní desky Boženy Němcové**
Zdroj: Posel od Čerchova, 14. 9. 1895, roč. 24, č. 37.
- II. Telegramy čtené na slavnostním obědu při odhalení desky Boženy Němcové**
Zdroj: Posel od Čerchova, 14. 9. 1895, roč. XXIV, č. 37.
- III. Projev prof. Františka Sekaniny při odhalení pamětní desky Jaroslava Vrchlického**
Zdroj: Posel od Čerchova, 16. 9. 1922, roč. LI, č. 37.
- IV. Dopis J. K. Tyla adresovaný Janu Halíkovi**
Zdroj: KOVÁŘÍK, Vladimír. *Literární toulky po Čechách*. 2. vyd. Praha : Albatros, 1984. s. 96.
- V. Úvod z projevu prof. Holečka z Plzně při odhalení pamětní desky J. K. Tylu**
Zdroj: Posel od Čerchova, 9. 10. 1926, roč. LV, č. 41.
- VI. Tabulka zachycující příspěvky na pamětní desku Jaroslava Vrchlického**
Zdroj: Posel od Čerchova, 15. 12. 1894, roč 23, č. 50.

Příloha č. I: Projev prof. Václava Vlčka při odhalení pamětní desky Boženy Němcové

„Nač oko padne, co k sluchu zalétá, vše svědčí o tom, jak slavný vzešel den starobylému městu Domažlicův. Prapory vlají z každého domu, veselá hudba hlaholí vzduchem, pak opět velebný zpěv se vznáší k nebesům – a v zástupech, jež se tu shromáždily, radost vykvétá jak na mladistvém ruměnci pod jiskrnými zraky, tak na vrásčitém líci šedinami vroubeném, neboť všecka srdce tu planou jedním citem a na všech jazycích tane jedno slovo: „Božena Němcová vrátila se k nám!“

Símě národního uvědomění, které Němcová na zdejší půdě rozsávala, mimo lidské nadání záhy a bujně vyrostlo. Rok 1848 přinesl Evropě jaro, jakého po věky nebývalo, a to v Čechách konalo pravé divy. Mocný příboj času proniknul i sem do hor šumavských, obyvatelstvo domažlické jako by se probouzelo ze staletého spánku. Rozbřesklo se jim nyní, jaké to šlechtné dílo ta osvícená paní mezi nimi konati se snažila; jinak nyní hleděli na svou otčinu, i dávná minulost se před nimi opět otevřela, rozpomněli se, jak již na úsvitě českých dějin Sámó zde v jejich kraji vítězně odrazil válečnou záplavu zpupného cizáctva a jak od té doby slavných domažlických vítězství vzrostla celá řada, rozpomněli se, jak zdejší lid pokolení za pokolením bedlivě střežil a do těch hrdel i statků hájil této slavné brány království českého a poznali, co i jim jest činiti, aby byli hodnými potomky takových předků. A s jiným uznáním vzhlíželi teď k Boženě Němcové.

Avšak horlivá její snaha o uvědomění a vzdělání českého lidu nebyla ji všude kladena za zásluhu, naopak, nemálo přispěla k tomu, že manžel její opět a opět jinam překládán. V létě r. 1848 stěhoval se odtud s rodinou do Nymburka, rok potom zase do Liberce; ale také tam pobyl jen několik měsícův, a když mu pak vykázáno zase nové působiště až na Slovensku, nastala rodině smutná nezbytnost, rozpoutání nejužších svazkův: otec odešel za svým povoláním do končin tatranských, matka pak se s dětmi odebrala do Prahy, aby tam mohly nabývati vzdělání na školách českých.

Božena Němcová po léta žila v pravých očistcových mukách a v té přestrašné době svému národu dala svou nedostížnou „Babičku“. Tato jediná kniha naší slavné Němcové nedovedla ji uchrániti ani od hladu! Hrozné to slovo není nadsazeno – tak na dno musela nešťastná žena vyprázdniti hořký kalich utrpení! Když ta příčinou vydání svých sebraných spisů meškala v Litomyšli, tu konečně již jen kousek suchého chleba za osm, za šest a také jen za čtyři krejčary býval jejím celodenním pokrmem!

To podřalo kmen jejího života - v mladém ještě věku klesla do hrobu...

Když ukládali na Vyšehradě její tělo k věčnému odpočinku, již tehdy zaznělo slovo: „Ne neumřela!“ A nebylo to slovo liché. Božena Němcová v národě svém žije dál – vždy nové tisíce dveří se jí otvírají, vždy nové tisíce srdcí kochají a povznášejí se kouzlem jejího ducha, vždy novým tisícům duší je vzácným vzorem, zbožňovanou vůdkyní.

Žije a působí v národě svém dál - a dnes navrací se do milého šumavského kraje. Domažlické paní a dívky, jejím jménem sdružené, přivedly ji nazpět mezi vás a připravily ji stánek zase v domě, jenž ji kdysi hostil. Pozdvihněte zraků svých a popatřte v její drahou tvář!

Dobrotivé její oko s láskou na vás hledí a výmluvná její ústa tklivě promlouvají: „Bud'te pozdraveni, dobří, věrní přátelé! Krásná, utěšená jest tato chvíle shledání! Již neplatí tesklivé slovo: „Přišla jsem mezi své a moji mne nepoznali“, - vidím, že jsem přišla mezi bratry a sestry, kteří mě milují, kteří mě s rozechvěnou hrudí vítají. Děkuji vám za vaši srdečnou oddanost – blaze bude mi povždy již tady s vámi pobývati. Budu s účastenstvím sledovati všecko vaše podnikání, budu žehnati všem vašim ušlechtilým záměrům, budu se těšiti každému vašemu dobrému činu, štěstí vašich rodin, zdaru a rozkvětu vašeho města, vašich dědin, vašeho kraje. A bude mi svrchovanou radostí, když zde na své půdě a se všemi rodáky společně budete horlivě pracovati k obecnému dobru drahé naší otčiny, když blaho její bude vám nade všecko. Kéž láska k jí všecka srdce, všecka prsa, všechny paže synů i dcer jejich spojuje v hradbu pevnější, než jsou její pohraniční hory, kéž od Šumavy k Tatrám milovaný národ můj žije svorný, mocný a šťastný, kéž domovina jeho jest nejen srdcem Evropy, ale srdcem všeho světa a její sláva hvězd se dotýká!“

Příloha č. II: Telegramy zaslané městu Domažlice k příležitosti odhalení desky Boženě Němcové

Praha. Byla jsi jitřenkou našemu mládí, záříš nám hvězdou večerní na oblouku žití, putuješ dále blankytem české poezie od pokolení k pokolení, mladým jsi jitřenkou, poutníkům znamením, jasnou hvězdou útěchy. – *Sofie Podlipská, Karolína Světlá*

Slatiny. V duchu s Vámi oslavuji nehynoucí památku slavné Boženy Němcové. – *Lužická*

Praha. Jsem s Vámi duchem ve chvíli, kdy přinášíte hold nesmrtelné památce autorky naší „Babičky“. – *Božena Kunětická*

Praha. Vzpomíná s Vámi nesmrtelné Němcové. – *Růžena Jesenská*

Praha. Dnes první místo na západě oslavuje památku tak výtečné ženy Boženy Němcové. Kéž brzo nejen západ ale i veškeré Českoslovanstvo oslaví ženu tu, jejíž láska k vlasti a lidstvu tak louna. Jí, té učitelce dívek a žen nehynoucí sláva. – *Kreslová*

Velvary. Slavnosti Vaší v duchu se zúčastňuji a s Vámi památce nezapomenutelné Boženy Němcové se kořím. – *Antonie Langová*

Praha. Památka naší Boženy, té ženy skromné a velké, budiž požehnána a nevyhyň ze srdcí upřímných, věrných dcer českých na věky! – *B. Studničková*

Volyně. Nemoha býti přítomen volám nehynoucí slávu mučednici české a nezapomenutelné slovné spisovatelce „Babičky“. – *Lovický*

Praha. Probudilým ctitelkám, následovnicím a duševním dědičkám velké národovkyně, statečným Domažličankám za úžasný skutek vděčnosti vlastencké, sestersky srdečně provoláváme sláva! – *Ženský výrobní spolek český v Praze*

Praha. Tou dráhou, jež naznačil Čechům světlý duch Boženin, pokračujeme k cílům osvěty pro blaho a čest otčiny české, nesmrtelné Babičce sláva a vnučkám jejím zdárným zdar! - *Spolek Minerva v Praze*

Praha. Meškajíce s výpravou chudých dítek na výstavě Národopisné, zasíláme Vám k významnému dni záslužné činnosti Vaší sesterský pozdrav a upřímné blahopřání časům budoucím. Za českou Jednotu paní a dívek v Praze: *Vuršrová, starostka, Popcová, jednatelka*

Karlín. Slavíme s Vámi v duchu památku nesmrtelné spisovatelky „Babičky“, jedné z největších ženy českých. – *Jednota Sv. Ludmily v Karlíně*

Uherský Brod. Čest' a nehynoucí sláva památce šlechtné ženy české. – *Spolek Božena Němcová v Uherském Brodě*

Tábor. Památce nezapomenutelné ženám českým Boženy Němcové budiž nehynoucí čest' a sláva! – *Jménem spolku Zora v Táboře: Zeisová, starostka, Farská, jednatelka*

Česká Skalice. Ku dnešní slavnosti odhalení pamětní desky Boženy Němcové přinášíme Vám pozdrav a přání ku zdatu slavnosti z „Babiččina“ údolí, od místa, kde pomník hlásá věčnou slávu naší milé, nezapomenutelné spisovatelky Boženy Němcové. – *Městská rada v České Skalici*

Plzeň. Ctíce nesmrtelnou památku Boženy Němcové, přejeme Vaší slavnosti mnoho zdatu. - *Radbůza*

Příloha č. III: Projev prof. Františka Sekaniny při odhalení pamětní desky Jaroslava Vrchlického

„Jedno bych Vám při dnešním památném okamžiku rád vložil do srdcí a duší, o jednom bych vás rád přesvědčil při vaší krásné pietní slavnosti. Muž, kterému vaše město poskytlo útulku, který zde v prostém domku vydechl duši, který chtěl býti zde pochován a kterého jsme z vůle národa odvezli k věčnému spánku do vyšehradského Slavína, je největším z géniů od věků do věků. Dnes, kdy odhalujete desku na domě, ve kterém dokonal, chtěl bych vám říci do snů a zázraků v naší literatuře předtím nevidaných sneslo se v jeho hlavě. Chtěl bych vám říci, jaký to byl úžasný pracovník a vzácný člověk. Chtěl bych vám aspoň zdaleka napovědět, jakým ušlechtilým činem zapsalo se do dějin vaše město, že ujal se staříckého básníka. Jaroslav Vrchlický zemřel před deseti lety ve vašich zdech. Město, které po celý život jeho vyvolávalo vzpomínky z mládí, přivábilo jej, když byl blízek smrti. Je v tom kus symbolu. Vidím v tom touhu básníka zažít zde trochu lásky a štěstí, které mu Praha neposkytla.

V Domažlicích, ve svém studentském Eldorádu, na samém pomezí české vlasti, Vrchlický umírá. I tu je stíhán tragikou osudu velkých tvůrců. Umírá tu jako syn vlasti, která mu místo oddanosti házela pod nohy trní a nedala ani trochu lásky, po které toužil. Do historických Domažlic přišel si pro trochu lásky a vy jste mu ji neodepřeli. Zůstane tu to pouto lásky, třeba kalené vzpomínkou smrti. Ve vašich zdech zemřel největší básník devatenáctého století, jenž do literatury naší zapadl jako meteor. Již z počátků jeho tvorby bylo lze tušit, že máme co činiti se zjevem novým a zvláštním. Překládal z Viktora Huga a ta okolnost promluvila. Král Pranasu francouzského stává se miláčkem krále Parnasu českého. Na lyrické prvotině „Z hlubin“ poznává se hned, že tu promluvil kdosi požehnaný a veliký. Není možno sledovat na tomto místě jeho práci. Zde možno ji jen v nejširších rysech naznačit a s úctou pietní se jí poklonit. Jaroslav Vrchlický slétl do českého písemnictví jako paprsek slunka. Na připravené půdě Máchou, Erbenem a generací Jana Nerudy vyklíčilo zrno, z něhož vzešli ratolesti „Sny o štěstí“, „Eklogy a písně“ aj. Nebylo jediného roku, aby tři i více knih nevzniklo z jeho péra. V české zemi střízlivé, staletými útlaky ubíjené, tyto věci byly věci neznámou. Rozehrály se varhany zvuků z požehnaného péra Vrchlického. Odříkání, které stálo za úderem protireformace, moře ohňů antiky a orientu, celá staletí historie se vrátila zburcována dechem básnické poesie. Celá příroda zatřpytila se, dychtiva pochlubiti se svými zázraky. Poesie jeho tryskala veršem i prosou, projevila se lyrikou i epikou, jásala všemi tóny a barvami. Vystřídal všechny básnické formy od sonetu Petrarkova až po madrigaly rokoka, od orientál ghazely až po prostý motiv národní písně. Poesie české odhodila dětské šatečky a oděla se v brokát světovosti. Zároveň s jeho knihami byly tu ukázky kultur cizích, světových, o kterých se nám dříve nezdálo – získány jeho uměním překladatelským. Jako překladatel je často přirovnáván k motýlu, který lítá z květiny na květinu. Vpravdě je však Titan úžasný, který uměl vybírat nejkrásnější ovoce na stromu světové kultury. Obohatil nás překlady z Dante-a, Torquata Tassa, přebásnil Huga, Demartina, přiblížil nás k myšlenkám jež zúrodnily na sta našich básníků. Bylo to otevření oken do světa. Co u jiných národů nepodařilo se celým skupinám, to

podarilo se u nás jedinému geniui. Uměl psát se srdečností, uměl i nejtěžší myšlenky učinit nám blízkými. Nečinil tak s posou učenou, s posou vědátorka, ale formou snadno přístupnou. V tomto ohledu byl nedostižným, jediným, byl geniem. Deset dlouhých let dělí nás od jeho smrti. V lidském věku nedlouhá doba, ale dosti dlouhá, aby se dala změřit láska a přichylnost k básníkovi. Jaký je poměr dnešní generace k památce Vrchlického? Kdyby se vrátil mezi nás, našel by více lásky než tehdy. Zde nejde o široké vrstvy národa - náš lid si bude moci vybírat jen zlomky z jeho díla, jen jednotlivá zrnka. V tomto velikém houští bujných lesů budou to jen malé paseky. Do těchto vrstev Vrchlický snad nikdy zcela nevnikne. Ale naše inteligence, kritika, kruhy nejvzdělanější, ty vrstvy začínají pohlížeti na Vrchlického jinak, než kdy žil.

Deset let změnilo mnoho. Za těch 10 let česká oficiální kritika velmi podstatně zkorigovala, čím se na něm prohřešila. Poznala, že je jedním z největších básníků národních. Vždycky se to upíralo. Říkalo se, že pro vesmír a antiku zapomíná na český národ, a málokdo dal si práci, aby se dopátral jádra. Dnes dala by se z dokladů o vlasteneckém smýšlení básníka vybrati objemná knihovna. Je to poesie vlastenecká, dojmavé krásy. Kritika dnes uznává, že s Vrchlickým pojí se pojem básníka par excellence, uznává, že Vrchlický je osvoboditelem českého umění z područí vlivu německé kultury, že stal se mesiášem českého verše, že mu dodal svěžích barev, že se přičinil, aby poesie stala se paní vysokých modrých nebe i země v šíř i dál. To byl ten universalism a kosmopolitism Vrchlického, který chtěl aby poesie naše vyrovnala se poesii vlašské, francouzské a všech nejkulturnějších národů. A ona se jim vskutku vyrovnala. To bylo největší zásluhou básníka, že patří mezi buditele, kteří nás vyvlekli z poroby německé vzdělanosti a obrátili zřetel ke kultuře národů románských. To je zásluha, za kterou mu musíme býti neskonale vděční. Deset let uplynulo a národ se vrací k svému největšímu básníku. Začíná splácet dluh básníku, který ve zdech vašeho města dohasl. I váš krásný čin je jedním z důkazů této lásky. Na domě, z jehož oken duše jeho vynesla se k báním světů neznámých, váš starosta odhalí pamětní desku. Chcete, aby hlásala, že jste svého básníka milovali. Ta deska bude symbolem velké lásky a vzpomínání. Každý, kdo půjde kolem a zahledí se do tahů jeho tváře, vzpomene na jeho duši, která neznala falše ani zla, každý kdo půjde kolem, vzpomene na jeho srdce, které umělo jen milovat, vzpomene na jeho nitro, které znalo jen přátelství a oddanou lásku. Ta deska bude symbolem nesmrtelné úcty k dílu celého jeho života. Kdo půjde kolem, připomene si, že to práce buditelská, která pomáhala vésti k našemu osvobození a práce ta je dávno skončena. Na nás je, abychom z toho nepřeborného bohatství dovedli čerpat pro svůj duchovní vzrůst. Poesií a krásou vyplňme nejkrásnější chvíle života. To bude, přátelé, nejvzácnější uctění našeho velikána. Světlé, nesmrtelné památce a duši Vrchlického, našemu největšímu básníku, kulturní osvoboditeli budiž naše vděčná a věčná paměť.“

Příloha č. IV: Dopis J. K. Tyla adresovaný Janu Halíkovi

„I prosím ještě jednou také Vás, velectěný pane! – a posílám s těmi řádky hochu svého, abyste mi přece i Vy nějakou maličkostí k dosažení cíle mého dopřáli ráčil – a byť to sebe méně bylo! Nepožadují žádných darů navždy, a slibuji, že vrátím svědomitě a vděčně, co mi kdo poskytne, jen jak se budu moci samostatně a s nějakým prospěchem pohnouti. Má-li však i tato moje druhá prosba k žádosti mé marnou zůstat, tedy prosím: zničte i řádky moje, abychom zničili všechnu památku tohoto času bolestného, kdyžto jsem musel ku své existenci u cizích srdcí pomoc hledati a ona mi poskytnuta býti nemohla!“

Příloha č. V: Úvod z projevu prof. Holečka z Plzně při odhalení pamětní desky J. K. Tylu

„Rád zajel jsem do Domažlic, které mají význačnou historii v našem státě, abych zde promluvil o strastiplném životě proletáře-herce J. K. Tyla. Promlouvaje o životě Jos. K. Tyla pravil řečník, že stál v popředí bojů pro český národ a že byl velice neúnavným propagátorem vlastenectví vůbec. Byl dobrým hudebníkem po svém otci, avšak jeho ideálem byla láska k divadlu. Školy byly tehdy německé, českých nestávalo; proto prospěch Tylův, který němčinu špatně ovládal, v těchto školách nebyl nejlepší. Otec jeho s nezdary svého syna ve škole se smířil, ale přes to trpce je snášel. Avšak Tyl byl hoch velice nadaný, proto, když si již osvojil potřebné znalosti německé řeči, nechal jej studovati na staroměstské gymnasium v Praze. Jako tercián pokouší se již Tyl o básně, píše věci pro loutková divadla a pak chtěje se věnovati divadlu vůbec, pro něž jest velice nadšen – začíná svoji uměleckou kariéru se svými kamarády ve své rodné obci, na prknech divadelních. Na různých neměl ustláno. Na vyzvání prof. Klíčperry opouští Prahu a odchází do Kutné Hory. Zde studoval výborně. Leč po krátké době jako hoch plachý opouští své dobrodince a vrací se ke svému ideálu – divadlu. Hraje v Praze jako ochotník a po čase vstupuje k divadelní společnosti Hilmerově v Písku, kde budí v českém lidu lásku k národu. S několika mladými nadšenci putuje do jiných českých měst. Po trapném bloudění světem přijíždí z Klatov do Domažlic, kde vážně onemocněl a v nemoci ošetřuje jej herečka Forchheimová. Později stává se Tyl úředníkem vojenské účtárny při čemž neúnavně jejest literárně činným. Jméno Tylovo proniklo nejhlouběji v srdce českého lidu jeho „Fidlovačka“, v níž po prvé zazněla velebná píseň „Kde domov můj“. Tyl ve svém životě podnikal nesnadné polemiky s Čelakovským a Karlem Havlíčkem pro svoje literární práce. Významně zapsán jest Tyl v okamžicích, kdy stál v čele s Máchou a Bolesl. Jablonským při pracích na zbudování stánku míru mezi českým a německým národem. Tyl byl v duši své velkým mužem všeho podnikání vlasteneckého a neúnavným pracovníkem pro národní obrození. Škoda, že své vznešené záměry nemohl uskutečniti. V roce 1848 připravuje Tyl pro český národ nejlepší půdu a snaží se, aby uvědomení lidu se zušlechťovalo; jeho snahy jsou plny krásných ideálů a nadšení pro dobro všeho českého lidu. Pro hrubé útoky se strany svých nepřátel odchází s německou společností do Pruského Slezska. Po svém návratu uvádí na scénu výborné svoje práce: „Paličovu dceru“ a „Kutnohorského haviře“, v kteréžto dramatické práci zejména ukazuje na bídu tehdejšího dělnictva, pro něž měl zvláštní porozumění, dále historickou hru „Mistr Jan Hus“, „Strakonický dudák“ atd., kteréžto práce mají pro nás a i pro budoucnost budou míti nesmírný význam. Za svoji plodnou práci literární byl žebrácky od nakladatelů odměňován. Trnitými cestami po vlastech českých přichází v roce 1853 znovu do Domažlic, a sice v měsíci dubnu, opět s těžce podlomeným zdravím – v dluzích – nejsa nikým podporován. Pokouší se uchytit, ale marně. Dnes město Domažlice splácí velikému Jos. Kaj. Tylovi čestný dluh. A těším se nadějí, praví řečník, že jeho zářný pohled pronikne srdcem každého, aby v nikom nebyla zlomena v budoucnosti národní hrdost, která znamená lásku k národu a vlasti.“

Příloha č. VI: Tabulka zachycující příspěvky na pamětní desku Karla Matěje Čapka-Choda

<u>KDO</u>	<u>KOLIK</u>
JUDr. K. Preis, vrchní ředitel Živnostenské banky v Praze	500,- Kč
spolek „Božena Němcová“	500,- Kč
Spořitelna v Domažlicích	400,- Kč
Literární jednota	200,- Kč
rodina Drbohlavova	200,- Kč
dívčí škola v Domažlicích	100,- Kč
J. Solfronk, komorní rada	100,- Kč
JUC. A. Grössl se svou matkou	100,- Kč
JUDr. K. Kramář, poslanec v Praze	100,- Kč
MUDr. J. Šamberger, profesor Karlovy univerzity v Praze	100,- Kč
PhDr. Arne Novák, profesor Masarykovy univerzity v Brně	100,- Kč
učitelský sbor chlapeckých škol v Domažlicích	100,- Kč
JUDr. Jan Čech, advokát v Pelhřimově	50,- Kč
matka zesnulého JUDr. Jana Solfronka na jeho památku	50,- Kč
MUDr. Josef Kovář	50,- Kč
MUDr. Miloslav Fügner v Klatovech	50,- Kč
J. Černý, ředitel háj. školy	30,- Kč
M. Cvachovcová, choť okr. hejtmana v Klatovech	30,- Kč
nejmenovaný profesor	30,- Kč
Okresní osvětový sbor v Domažlicích	30,- Kč
P. V. Váchal, kons. rada v Úňovicích	30,- Kč
rodina Krupičkova v Praze	30,- Kč
kroužek mláďenců Tip-Top	25,- Kč
A. Votrubová, choť ředitele škol v. v. v Českém Brodě	20,- Kč
B. Teichman, lesmistr	20,- Kč
Česká průmyslová banka	20,- Kč
E. Regalová	20,- Kč
F. Vrbatová, vdova po lesním radovi	20,- Kč
Filiálka v Domažlicích	20,- Kč
Ing. B. Matoušek v Praze 10	20,- Kč
J. Kaub, továrník	20,- Kč
J. Nejedlý, majitel pensionátu „Krásnohorská“ v České Kubici	20,- Kč
J. Rádl, rada pol. spr. v Novém Bydžově	20,- Kč
J. Regalová, vdova po městském lékaři	20,- Kč
L. Pavlovksý	20,- Kč
M. Lišková, úřednice spořitelny	20,- Kč
MUDr. A. Berka, státní obvodní lékař	20,- Kč
MUDr. Jiří Kovář	20,- Kč
profesorský sbor st. reálného gymnázia v Klatovech	20,- Kč
Z. Eyssetová-Regalová v Brně	20,- Kč
A. Kostlivá, odb. učitelka v. v.	15,- Kč
A. Procházka ml., stavitel v Domažlicích	10,- Kč
B. Polák, sládek	10,- Kč
J. Chromý, důchodkový revident	10,- Kč
L. Čadková	10,- Kč
místní orgán čsl. strany lidové v Domažlicích	10,- Kč
MUDr. J. Tomaier	10,- Kč

Seznam obrazových příloh

č. 1: Oznámení o slavnostním odhalení pamětní desky Boženě Němcové a Program slavnosti.

Zdroj: SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisy 1881-1900, Spolkové záležitosti. S. 1/27, ev. č. 13. nestr.

č. 2: Dobová fotografie z odhalení pamětní desky Boženy Němcové.

Zdroj: Fotoarchiv Muzea Chodska.

č. 3: Titulní stránka Posla od Čerchova ze dne 7. září 1895.

Zdroj: Posel od Čerchova, 7. 9. 1895, roč. XXIV, č. 36.

č. 4: Současný stav pamětní desky Boženy Němcové.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011.

č. 5: Dům, ve kterém bydlel Jaroslav Vrchlický krátce po jeho smrti.

Zdroj: TICHÝ, Vítězslav. *Jaroslav Vrchlický*. 1. vyd. Praha : Vojtěch Hrách, 1947.

č. 6: Dobová fotografie z odhalení pamětní desky Jaroslava Vrchlického.

Zdroj: Fotoarchiv Muzea Chodska.

č. 7: Náklady na pamětní desku Jaroslava Vrchlického.

Zdroj: SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev. č. 32. nestr.

č. 8: Pamětní deska Jaroslava Vrchlického.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 9: Současná podoba domu, ve kterém žil Jaroslav Vrchlický.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 10: Titulní strana Posla od Čerchova ze dne 9. září 1922.

Zdroj: Posel od Čerchova, 9. 9. 1922, roč. LI, č. 36.

č. 11: Smlouva o služebnosti mezi dědici Prunarovými a městem.

Zdroj: SOkA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1920-1930, Spolky. S. 8/2, ev.č. 32. nestr.

č. 12: Jaroslav Vrchlický se svojí ošetřovatelkou na náměstí v Domažlicích.

Zdroj: TICHÝ, Vítězslav. *Jaroslav Vrchlický*. 1. vyd. Praha : Vojtěch Hrách, 1947.

č. 13: Smuteční oznámení o úmrtí Jaroslava Vrchlického.

Zdroj: SOKA Domažlice, fond Archiv města Domažlice, Spisová manipulace 1930-1940, Úmrtí J. Vrchlického 1912, S. III-25/132, ev.č. 9. nestr.

č. 14: Pamětní deska J. K. Tyla.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 15: Současná podoba domu, na které je umístěna pamětní deska J. K. Tyla.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 16: Původní pamětní deska K. M. Čapka-Choda.

Zdroj: Fotoarchiv Muzea Chodska.

č. 17: Památník na místě domku K. M. Čapka-Choda.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 18: Busta K. J. Erbena.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 19: Pozvánka na slavnostní odhalení busty K. J. Erbena.

Zdroj: SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Oslavy 1 000 let 1970-1974, inv. č. 593, ev. č. N108. nestr.

č. 20: Nápis na Dolejší domažlické věži.

Zdroj: Městská brána. [online]. Aktualizace 31. 1. 2012. [cit. 2012-07-08]. Dostupné z <http://www.domazlice.info/o-domazlicich/pamatky/domazlice/dolejsi-brana-namesti.html>.

č. 21: Fotografie Jindřicha Jindřicha.

Zdroj: Nové Domažlicko : týdeník ONV, 12, 8. 1976, roč. 7, č. 32, s. 3.

č. 22: Obsah Jindřichova díla *Chodsko*.

Zdroj: SOKA Domažlice, fond Městský národní výbor Domažlice, Kroniky (podklady pro kroniky) 1951-71, inv. č. 594, ev. č. N109. nestr.

č. 23: Fotografie z momentu odhalení památníku Jindřichu Jindřichu.

Zdroj: Fotoarchiv Muzea Chodska.

č. 24: Plakát k pietní oslavě Jaroslavu Vrchlickému.

Zdroj: SOkA Domažlice, fond Místní osvětová komise Domažlice 1919-1923, Kulturní komise, Korespondence, kart. 11, neinventarizováno

č. 25: Busta Aloise Jiráska.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 26: Pamětní deska Jana Vrby.

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 27: Současný památník Jindřicha Jindřicha

Zdroj: Foto autorka, 12. 8. 2011

č. 28: Mapa se zakreslenými památníky.

Zdroj: Google Maps. Dostupné z
<https://maps.google.com/maps/myplaces?hl=cs&vector=1>

Příloha č. 2: Dobová fotografie z odhalení pamětní desky Boženy Němcové

POSEL OD ČERCHOVA.

Domažlický týdeník pro zájmy politické, obecné a spolkové.

Vychází každou sobotu o 4. hodině odpoledne v kulturním Eman. Právě na národní a státní.
Pro Domažlice: Poštovní zárytko: Čtyřlístek: za hranice . . . 1 zl. 30 kr. do Ameriky . . . 1 + 46 * Donátka do domu 6 kr.

Dopisy, inzeráty a předplatná peníze buďte zasílány redakt. franko. Reklámce nezapíchněte se nefrankují. Dopisy bez podpisu se nepřijímají, rukopisy se nevracejí. Plat inzerátů obnáší za řádku třítisícovkou po prvé 3 kr., za každé následující úvěřování 2 kr. a platí se hned při objednání. Jednotlivá čísla se neprodávají.

Reprodukční právo Štencora.

Mániu Boženy Němcové.

Již mnohokrát své témě Čerchov starý
zachmuřil i v zlatý oděh třept
těch od časů, kdy zde Ti bylo dlít
a tušit slast a zkoušet tužeb zmary.

Dnes srdce svého nejkrásnější dary
Ti nesem v obět, spějeme věnec svít
kol Tvého obrazu, jenž zdobou být
má zdem, v nichž myslil, cítil duch Tvůj jarý.

Zda věděl kdo, že ze zdí těch Tvé jméno
se v brzku vypne jako bujný květ,
by po všech českých vlastech bylo ctěno?
Tvou Babičku dnes za svou národ celý
již přijal a Tvůj dávno mrtvý ret
v něm pohádkami budiž zápal vřelý!

Dr. Edvard Štencora.

Příloha č. 4: Současný stav pamětní desky Boženy Němcové. Nahoře detail, dole celý dům.

Příloha č. 5: Dům, ve kterém bydlel Jaroslav Vrchlický krátce po jeho smrti.

Příloha č. 6: Dobová fotografie z odhalení pamětní desky Jaroslava Vrchlického.

of Domašlicích 27. září 1922.

Městské radě v Domašlicích

podávámé povinnou zprávou o vydáních za přičinou
zasazení pamětní desky místní Jaroslava Vrchlickému
na domě sídlišti Purnarovyčů.

1. Honorář sochaři M. Betschneiderovi za návrh v kámen ... Kč 3000.-
2. Honorář za materiál a cestu do Prahy ... " 206.10
3. Za odlihi návrhu v sádrě (negativ i pozitiv) ... " 1074.-
4. Bedna na odlihu (tuhlárův element) ... " 80.-
5. Doprava odlihu do Karlová ... " 72.30
6. Honorář V. Mašer za odlihu v bronzu ... " 3060.-
7. Dopravné desky z Prahy (rychlíkem) ... " 147.50
8. Stantky Pražské za osazení desky a za
práci spojené s přeložením osazených tvarů ... " 479.40
9. Honorář Kojtovi za slab a osaz. formy ... " 1016.33
10. Za píseň (dél. Mašerovi) ... " 30.-

Dokladová Kč 9256.33

Poradná částka 10 tisíc Kč vyčerpána buďto nebyla.
Doklady všech 10 položek vydání uloženy jsou
v městském expeditu.

Za kulturní komisi k. města Domašlic
předseda. *J. J. J.*

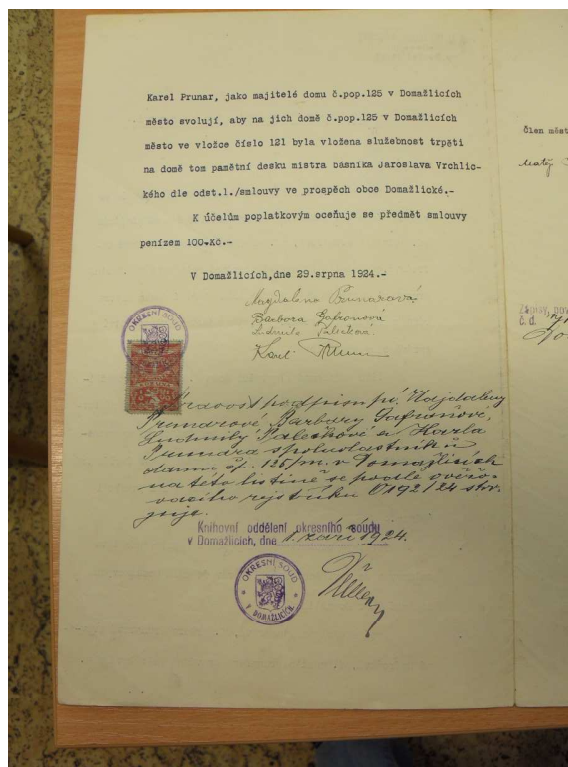
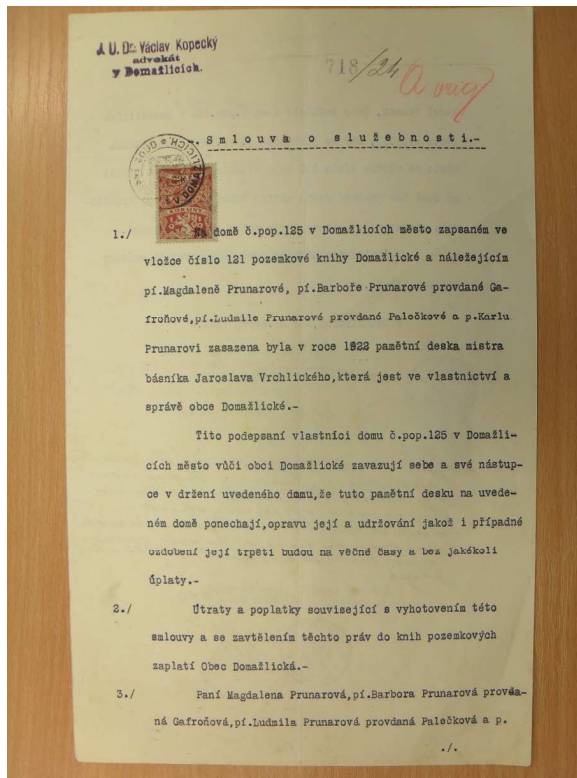
Příloha č. 7: Náklady na pamětní desku Jaroslava Vrchlického.

Příloha č. 8: Pamětní deska Jaroslava Vrchlického.

Příloha č. 9: Současná podoba domu, ve kterém žil Jaroslav Vrchlický.

Příloha č. 11: Smlouva o služebnosti mezi dědici Prunarovými a městem.

Příloha č. 14: Pamětní deska J. K. Tyla.

Příloha č. 15: Současná podoba domu, na které je umístěna pamětní deska J. K. Tyla.

Příloha č. 16: Původní pamětní deska K. M. Čapka-Choda.

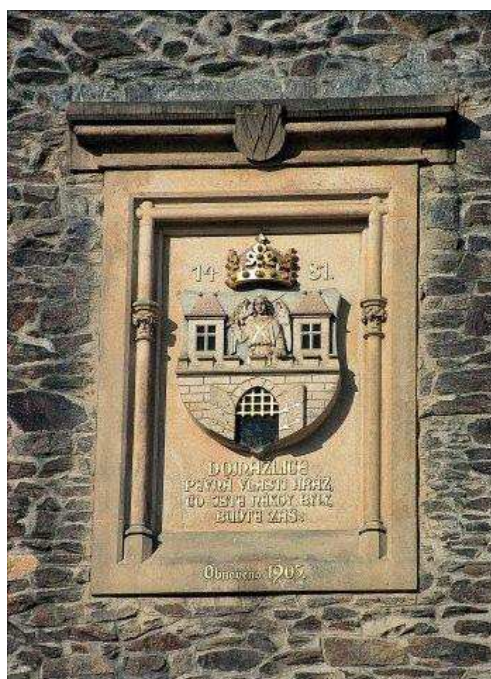
Příloha č. 17: Památník na místě domku K. M. Čapka-Choda.

Příloha č. 18: Busta K. J. Erbena.

Příloha č. 19: Pozvánka na slavnostní odhalení busty K. J. Erbena.

Příloha č. 20: Nápis na Dolejší domažlické věži.

Příloha č. 23: Fotografie z momentu odhalení památníku Jindřichu Jindřichu.

 Místní osvětová komise v Domažlicích,
pod záštitou městské rady a za účasti všech spolků v Domažlicích,

uspořádá dne 12. září 1937 v zasedací síni radnice

PIETNÍ OSLAVU MISTRA JAR. VRCHLICKÉHO,

na paměť 25. výročí jeho úmrtí dne 9. září 1912.

O díle Mistrově promluví Dr. prof. E. FELIX z Plzně.

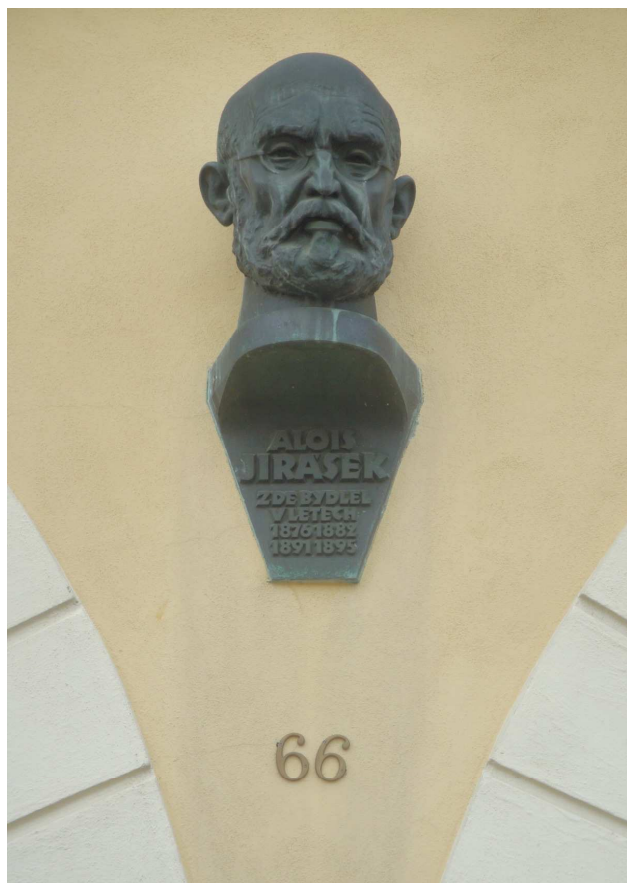
Spoluúčinkují pěvecký spolek „Čerchovan“ a st. reálné gymnasium.

Začátek o půl 11. hodině dopol.

Vstup volný.

Knihstátnice Jos. Nozara v Domažlicích.

Příloha č. 24: Plakát k pietní oslavě Jaroslavu Vrchlickému.

Příloha č. 25: Busta Aloise Jiráska.

Příloha č. 26: Pamětní deska Jana Vrby.

Příloha č. 27: Současný památník Jindřicha Jindřicha

Obrázky ©2012 DigitalGlobe, GEODIS Brno, GeoBasis-DE/BKG, GeoContent, GeoEye, TerraMetrics, Data map ©2012 Google, Tele Atlas

Příloha č. 28: Mapa se zakreslenými památníky. Legenda na další straně.

Legenda k Příloze č. 28.

- A. **Památník K. M. Čapka-Choda**, Komenského 17
- B. **Pamětní deska Boženy Němcové**, Boženy Němcové 120
- C. **Pamětní deska Jaroslava Vrchlického**, nám. Míru 125
- D. **Busta K. J. Erbena**, nám. Míru 136
- E. **Pamětní deska J. K. Tyla**, nám. Míru 48
- F. **Památník Jindřicha Jindřicha**, Chodské náměstí 36